

**BIZTONSÁGIASÍTÁS ÉS SZEREPELMÉLET A XXI.
SZÁZADBAN: JAPÁN PÉLDÁJÁN KERESZTÜL**

**Jelige:
BSH420**

Budapest
Kézirat lezárásának a dátuma
2021. 11. 14.

Tartalom

Bevezetés.....	1
1. Elméleti alapok.....	5
1.1. Realista megközelítés.....	7
1.2. Liberális megközelítés.....	10
1.3. Konstruktivista megközelítés	13
1.4. Szerepelméleti megközelítés	17
1.5. Biztonságiasítás.....	24
2. Szenkaku/Diaoyu-szigetek – biztonságiasítás a gyakorlatban	30
Konklúzió.....	34
Függelékek	37
1. Számú függelék.....	37
2. Számú függelék.....	38
3. Számú függelék.....	38
4. Számú függelék.....	40
5. Számú függelék.....	40
6. Számú függelék.....	41
7. számú függelék.....	41
8. számú függelék.....	42
Irodalomjegyzék.....	42

Bevezetés

Az aktuális geopolitikai és geostratégiai tendenciákat tekintve kijelenthetjük, hogy Kelet-Ázsia szerepe a XXI. század nemzetközi rendszerében egyre inkább meghatározóvá válik. E mögött olyan tényezők állnak, mint például az Amerikai Egyesült Államok domináns geopolitikai helyzetének elvesztése¹, az említett térségen belül a Kínai Népköztársaság (a továbbiakban: KNK) regionális hatalommá válása (mely jelenleg kiegészül globális hatalmi törekvésekkel), Dél-Korea tekintetében a gazdasági előretörés, illetve – az értekezés kapcsán releváns – Japán, mint a világ egyik legfejlettebb gazdasága.² A nemzetközi kapcsolatok geostratégiai vonatkozásában Zbigniew Brzezinski *A nagy sakktábla* c. művében az említett folyamatokat bővebben, már a kilencvenes évek végén elemzi, illetve a térségen belül megkülönböztet két regionális hatalmi háromszöget (Kína-India-Pakisztán és Kína-Japán-Dél-Korea), melyek egyikének lényeges szereplője a dolgozat témáját adó Japán, illetve a dolgozat szintén lényeges részét képező Kína.³ A téma összefüggésében szükséges megemlíteni a *regionális biztonsági komplexumok* elméletét, melyet a *biztonságiasítással*⁴, illetve a *biztonság szektorális elméletével*⁵ együtt alkotott meg a koppenhágai iskola keretein belül Barry Buzan, Ole Wæver, valamint Jaap de Wilde. A regionális biztonsági komplexumok elmélete⁶ alapján Japánt tehát a biztonsági tanulmányok keretében elsősorban földrajzi szempontok alapján is meg tudjuk határozni, a Buzan és Wæver által megírt *Regions and Power – The Structure of International Security* c. könyve alapján a szigetországot az Ázsiai-szuperkomplexumon belül, az észak-kelet-ázsiai regionális biztonsági szubkomplexumban helyezhetjük el.⁷ Összességében a régió relevanciájával kapcsolatban elmondható, hogy ugyan az USA a mai napig az egyik legmeghatározóbb szereplője a többpólusú világ nemzetközi rendszerének, viszont ezen rendszer jellegére egyre inkább a multipolaritás jellemző több regionális hatalommal, melyek egyik legmeghatározóbbja az észak-kelet-ázsiai regionális biztonsági szubkomplexumban

¹ Ez alatt azt értem, hogy a nemzetközi kapcsolatok vizsgálatokor a XXI. században már nem az unipolaritás jellemző, hanem egyre több a kisebb regionális hatalom a nemzetközi rendszerben.

² Brzezinski, Z. (1999). *A nagy sakktábla*. Budapest, Európa Könyvkiadó.

³ U.o.

⁴ Vagy más néven szekuritizációval/szekurizációval.

⁵ Katonai, politikai, gazdasági, társadalmi, környezeti (+1 informatikai)

⁶ A világ országai az elmélet szerint különböző államsoportokba oszthatók (ennek alapja elsősorban a földrajzi közelség), ahol az államok biztonságát nem lehet egymástól függetlenül értelmezni, eszerint azon államok tartoznak egy komplexumba, amelyek valamilyen szabályszerűséget mutatnak egymással. Az elmélet több helyen is kiegészítést vagy újítást igényel (többek között az afrikai kontinens vonatkozásában), viszont jelen dolgozatnak nem célja ebben állást foglalni. Pl.: Hanau Santini R. (2017) *A New Regional Cold War in the Middle East and North Africa: Regional Security Complex Theory Revisited*, *The International Spectator*, 52:4, 93-111. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03932729.2017.1371487?journalCode=rspe20>

⁷ Buzan, B., & Wæver, O. (2003). *Regions and powers: The structure of international security*. Cambridge: Cambridge University Press.

található meg, ebből adódóan elengedhetetlen Japánnal foglalkozni biztonságpolitikai vonatkozásban is.⁸ A biztonságelméleti iskolák tekintetében szintén megalapozott Japánnal foglalkozni, ugyanis a kutatási területet a szigetországra leszűkítve egy olyan állam kerül a vizsgálat központi témájává, mellyel kapcsolatban a klasszikus biztonságelméleti iskolák (realista, liberális) predikciói általában eltérnek a valóságban bekövetkező eseményektől. Ebből adódóan válik a vizsgálat nélkülözhetetlen részévé a kritikai megközelítések – a konstruktivista elméleti iskola, azon belül pedig a biztonságiasítás jelensége és folyamata.⁹

A szekuritizáció folyamata a nemzetközi kapcsolatok viszonylatában, valamint a biztonsági tanulmányok keretében elkerülhetetlen, ugyanis részben magyarázattal szolgál arra a kérdésre, hogy mitől válik egy szakterületi kérdés biztonsági problémává. Olyan fogalmak kerülnek előtérbe vizsgálatakor, mint például biztonságpercepció, deszekuritizálás, egzisztenciális fenyegetés, referens objektum stb.; ezeket a dolgozatban bővebben elemzem. A szekuritizáció a globalizált világ adta technikai eszköztárral lényegesen leegyszerűsödhet a biztonságiasító aktor számára, ugyanakkor hátráltathatja is a folyamatot az információk soha nem látott gyorsasággal terjedő áramlása; dolgozatomnak ugyan ezt a jelenséget nem célja vizsgálni, viszont ebből is látható, hogy a jelenség egy meghatározó és aktuális kérdéskör.¹⁰

A biztonságiasítási folyamatok kiterjedhetnek az államközi kapcsolatok bármely területére, ebből adódóan elengedhetetlen leszűkíteni a vizsgálat tárgykörét egy olyan területre, mely releváns problémakör a XXI. században, viszont képes olyan történelmi összképet nyújtani, mely alapján részletesen elemezhető az adott jelenség. A Szenkaku/Diaoyu-szigetcsoporthoz¹¹ hovatartozásának tárgya lényeges feszültséggócot jelent a Kínai Népköztársaság és a Japán Állam kapcsolataiban, emellett véleményem szerint központi jelentőségű területi vitáról van szó regionális, de akár globális tekintetben is.¹² Energiabiztonság vonatkozásában szintén szignifikáns a viták központi részét képező szigetcsoporthoz, ugyanis földrajzi elhelyezkedéséből adódóan geostratégiai jelentőséggel rendelkezik, illetve a térségben potenciálisan fellelhető lényeges mennyiségű természeti erőforrás hozzájárulhat mindkét ország energiadiverzifikációjához a jövőben, előbbi leginkább Kína, míg utóbbi Japán számára teszi

⁸ Buzan, B., & Wæver, O. (2003). *Regions and powers: The structure of international security*. Cambridge: Cambridge University Press.

⁹ Katzenstein, P. J. (1996). *Cultural Norms and National Security – Police and Military in Postwar Japan*. Amerikai Egyesült Államok, Cornell University.

¹⁰ Gazdag, F. & Remek, É. (2018). *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Budapest, Dialóg Campus kiadó.

¹¹ A 8 tagból álló szigetcsoporthoz a Kelet-kínai-tengeren található, körülbelül azonos távolságra a kínai, japán és tajvani területektől, összterületük nagyjából 7 km², legnagyobb tagja 3,91 km²-es.

¹² Bartók, A. (2021). Japán biztonság- és védelempolitikája 1989-2017. *Védelmi Tanulmányok*, 2021/02, 11-46. Letöltve 2021.11.13.: https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/VT_2021_2_Bartok_Andras_Japan_biztonsag_es_vedelempolitikaja_1989-2017_full.pdf

létfontosságúvá a csendes-óceáni kiszögellést.¹³ Ugyan az említett nézeteltérésben Tajvan is lényeges szereplő, illetve földrajzi fekvése is arra adna okot, hogy bővebben kifejtjük részvételét a konfliktusban, viszont mivel jelen dolgozat a Szenkaku/Diaoyu-szigetvitákon keresztül leginkább Kína biztonságiasításával foglalkozik, így ezen harmadik ország részvételét jelen dolgozatban nem vizsgálom. A változó biztonsági környezetre adott válaszok és Japán vonatkozásában lényegesnek tartom kiemelni az általános pacifista hangnemet, melyben elengedhetetlen szerepet kapnak a védelempolitikai reformtörekvések, illetve az alkotmány megváltoztatására irányuló igyekezetek¹⁴ – utóbbihoz jelentősen hozzájárulhat a Szenkaku/Diaoyu-szigetek bizonytalan nemzetközi tényállása.

Lényegesnek tartom a kutatás vonatkozásában kiemelni, hogy Japán kapcsolata az Amerikai Egyesült Államokkal a mai napig releváns¹⁵, az együttműködés kiterjed mind diplomáciai mind gazdasági területekre, viszont katonai tekintetében is jelentős a két ország közti kooperáció, ugyanis különböző bilaterális megegyezések értelmében jelenleg is állomásoznak nagy számban amerikai csapatok a szigetországban – ezek a *Jieitai*-al (Japán Önvédelmi Haderő, JSDF) kiegészülve felelősek az ország külső fenyegetésektől való védelméért. Az USA egy szövetségeseként tekinthetünk Japánra¹⁶, mely a regionális kapcsolataiban és külpolitikájában elengedhetetlen tényező – e tekintetben a Kínai Népköztársasággal való relációiban létfontosságú.¹⁷

Japán sajátos politikatörténeti helyzete is hozzájárul a jelenkori szekuritizációs tendenciák vizsgálatához, ugyanis a világháborút követően többnyire a Liberális Demokrata Párt (自由民主党 – Jiyū-Minshutō, a továbbiakban: LDP) volt képes kormányt alakítani az alsó és felsőházi választásokat követően¹⁸. Az ezredforduló utáni időszakban a Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatban lényegesebb aktivitásról, illetve területi vitákról 2012 után beszélhetünk. Utóbbi egybeesik Abe Shinzō második miniszterelnöki ciklusával, aki az LDP történetének egyik

¹³ Akiyama, M. (2013). Geopolitical Considerations of the Senkaku Islands. *The Sasakawa Peaxe Foundation*. Letöltve 2021.11.13.: <https://www.spf.org/islandstudies/research/a00007.html>

¹⁴ Bővebben: Bartók, A. (2016) Abe Shinzo miniszterelnök és Japán „progresszív pacifizmusa”. *Nemzet és Biztonság*, 2016/2, 125-143. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_2_13_bartok_andras_-_abe_sinzo_miniszterelnok_es_japan_progressziv_pacifizmusa.pdf

¹⁵ Többnyire bilaterális szerződéseken és nemzetközi szervezeteken keresztül (pl. japán-amerikai biztonsági szerződés, QUAD stb.).

¹⁶ Tehát mint egy olyan keletázsiai országra, mely a második világháborút követő időszakban elhatárolódott a nyugati típusú demokráciák és országok irányába.

¹⁷ Bartók, A. (2016) Abe Shinzo miniszterelnök és Japán „progresszív pacifizmusa”. *Nemzet és Biztonság*, 2016/2, 125-143. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_2_13_bartok_andras_-_abe_sinzo_miniszterelnok_es_japan_progressziv_pacifizmusa.pdf

¹⁸ Ezek alól az 1993-as és a 2009-es választások képezhetnek kivételt, melyeket követően ellenzéki pártok kerültek kormányra.

leghosszabb mandátumát betöltő miniszterelnöke, valamint máig meghatározó szerepet tölt be a pártban.¹⁹ Ebből adódóan dolgozatomban Abe Shinzō miniszterelnökségének időszaka kerül részletesebb elemzés alá (szerepelméleti tekintetben is), illetve a már említetteken kívül a választott intervallumot megalapozza az aktuális világjárvány, melynek következtében háttérbe kerülnek a hagyományos biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések, melyek szerves részét képezik a területi viták²⁰. A politikai aktorok mellett más szereplők is relevánsak lehetnek a biztonságiasítási folyamatok vonatkozásában, ezek különbözőek lehetnek régiók, országok, de akár egyes államokon belül a szekuritizált kérdést illetően is. Japán összefüggésében szükségesnek tartom megemlíteni az acél/vasháromszög két másik szereplőjét (*Keiretsu*-k²¹ és a bürokrácia), amelyek ugyan jelen dolgozat témáját tekintve nem számítanak lényeges biztonságiasító aktornak, viszont nélkülözhetetlenek lehetnek amennyiben a vizsgálat tárgyát módosítjuk.²²

A továbbiakban célom bemutatni Japán vonatkozásában a Szenkaku/Diaoyu-szigeteket övező biztonságiasítási tendenciákat leginkább a KNK összefüggésében, ennek keretében először az elméleti keretrendszert igyekszem kellő részletességgel – a konstruktivista iskola mellett a realista és liberális iskolákat is bemutatva – kifejteni a szigetviták vonatkozásában. Ezt követően Abe Shinzō személyét ismertetem a szerepelméleti iskola által, itt bemutatom a szekuritizációs folyamatokat elsősorban teoretikus szempontból, majd áttérek a dolgozat lényegi részét képező biztonságiasítási törekvés szemléltetésére, ez után pedig a konklúzió során levonom a következtetéseket. Dolgozatomnak nem célja egyéb biztonságelméleti iskola részletes elemzése, ezen felül nem célja elemezni Tajvan helyzetét a Szenkaku/Diaoyu-szigeteket övező biztonságiasítási tendenciák összefüggésében.²³ Kutatásomban leginkább kvalitatív módszereket alkalmazok, a biztonságiasítás jelenségét, illetve a hozzá kapcsolódó biztonságelméleti iskolát elsősorban dokumentumelemzéssel ismertetem, az esszé második és harmadik komponensét adó szakaszokat szekunder források felhasználásával fejtem ki. A dolgozatot Etl Alex *A magyar biztonságpercepció elemzése* c. tanulmánya inspirálta, melyben *“arra keresi a választ, hogy hogyan percepcionálja a magyar társadalom a biztonság- és*

¹⁹ Elengedhetetlen a párt egyik legnagyobb frakciójában betöltött meghatározó szerepe (általában innen kerülnek ki Japán miniszterelnökei; köztük 2020-21 között Suga Yoshihide, valamint 2021. októberétől Kishida Fumio is).

²⁰ *Territorial dispute*, a hagyományos – azaz nem új típusú biztonsági kihívás, viszont annak rendezésére új típusú eszközöket használnak.

²¹ Japán nagyvállalatok, A hat fő *keiretsu* a következő: Mitsubishi, Sumimoto, Fuyo, Mitsu, Dai-Ichi Kangyo és Sanwa csoportok.

²² Cavelty, M. D., & Balzacq, T. (2017). *Routledge Handbook of Security Studies* (2nd edition). Routledge.

²³ Ezeken felül abból az indokból nem részletezem a COVID-19 világjárványt, mivel úgy gondolom, hogy akkor lesz érdemes ezzel foglalkozni, amikor már a biztonságiasítási tendenciák ezzel kapcsolatban megszűntek és deszekuritizálttá vált a kérdés.

védelempolitikával, illetve a haderővel kapcsolatos kulcskérdéseket napjainkban”²⁴. A jövőben további kutatásaim során igyekszem felhasználni a jelen dolgozat keretében megírtakat, ezeket kibővíteni és alátámasztani a japán társadalom biztonságpercepciójával.

Értekezésemben a szerepelmélet és a biztonságiasítás közötti összefüggésekre fókuszálok, hipotézisemben is leginkább erre helyezem a hangsúlyt, valamint arra a további kérdésre is keresem a választ, hogy mely tényezők okozták 2006-07-ben Abe Shinzō japán miniszterelnök sikertelen biztonságiasítási kísérleteit és ezzel ellentétesen 2012 és 2015 között a sikeres szekuritizációs folyamat végrehajtását, illetve az ezek közötti összefüggéseket is vizsgálom. Ebből adódóan az alábbi két hipotézist igyekszem igazolni/cáfolni a következőkben:

- 1) Abe Shinzō Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos retorikáját a **szerepelmélet** és a **biztonságiasítás** által vizsgálva azonos következtetéseket vonhatunk le Japán Kínával kapcsolatos külpolitikájában,
- 2) a Szenkaku/Diaoyu-szigetek megjelenése – a XXI. század biztonsági környezetében – a japán szekuritizációs retorikában képes meghatározni a biztonságiasítási kísérlet sikerét/sikertelenségét.

Elemzésemhez forrásként használok fel a koppenhágai iskola keretein belül megalkotott köteteket, különösképpen a *Security: A New Framework for Analysis* (1997) és a *Regions and Powers: The Structure of International Security* (2003) c. könyveket, valamint Kenneth Waltz *Theory of International Politics* c. művét, ezek mellett az évente megjelenő Japán Védelmi Fehérkönyveket, a 2021-es *Military Balance* Ázsiára vonatkozó fejezetét, különböző hazai és nemzetközi folyóiratok vonatkozó cikkeit (pl. Nemzet és Biztonság, Nemzetbiztonsági Szemle, Külügyi Szemle, *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*, *The Pacific Review*), valamint doktori (PhD) értekezések vonatkozó fejezeteit. A dolgozat megírásakor a Magyarországon általában használttal ellentétben a japán kifejezések, földrajz-és személynevek átírásakor a nemzetközileg elismert *hepburn*-féle átírást alkalmazom, mivel véleményem szerint ez a japán nyelv latin betűs átírásának egyik legpontosabb módja. Ez alól kivételt képeznek azon szófordulatok, melyek átírata annyira rögzült a magyar grammatikában, hogy nem volna célszerű az adott nyelv latin betűs rendszerére visszaalakítani őket (pl. Szenkaku/Diaoyu-szigetek, Kiotó stb.).

1. Elméleti alapok

A dolgozat vonatkozásában lényegesnek tartom a biztonsági tanulmányok tudományterületet, és a téma szempontjából releváns elméleteket ismertetni; az értekezés ezen részében három

²⁴ Etl, A. (2020) A magyar biztonságpercepció elemzése. Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitikai Szemle, 13 (2). pp. 80-93. Letöltve 2021.11.13.: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/827/3931>

kérdéskörre fókuszálok. Az első az általam kiválasztott és a téma vonatkozásában relevánsnak tartott három nagyobb elméleti iskola (realizmus, liberalizmus, konstruktivizmus) keretrendszerében igyekszik meghatározni a Szenkaku/Diaoyu-szigetvitákat, a második a szerepelméleti megközelítés alapján elemzi az Abe Shinzō miniszterelnöksége alatti külpolitikai tendenciákat, a harmadik fókuszterület pedig a koppenhágai iskola keretein belül leginkább a biztonságiasítás jelenségével foglalkozik. Az első kérdéskörben azért foglalkozom nemcsak a konstruktivista, de realista és liberális elméleti iskolákkal is, mivel egyes vélemények szerint a konstruktivizmus által megfogalmazott tézisek ezek kiegészítésére is szolgálhatnak. Itt szeretném kiemelni, hogy ugyan rövid betekintést adok az elméletekbe, viszont az értekezésnek nem célja ezen iskolák részletes ismertetése, így dolgozatomban a teljesség igénye nélkül szerepelnek. A második részben először szemléltetem a szerepelméleti iskolát, ezt követően a szigetország főbb szerepeit a II. világháborút követően a három Abe-kormány vonatkozásában, majd a Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos szerepkoncepcióval zárom az értekezés ezen részét. A harmadik fókuszterület során a biztonságiasítás jelenségének ismertetése alatt állításaimat a szigetvitákkal kapcsolatos történelmi példákkal támasztom alá.

A biztonsági tanulmányokra (*Security Studies*) úgy tekintünk, mint a nemzetközi kapcsolatok (vagy eredeti kifejezés szerint talán pontosabban: *International Relations Theory*, **IR**) egy szubdiszciplínájára; a biztonsági tanulmányokat jelen elemzés kereteiben, mint tudományág értelmezzük, valamint – ahogy az Balogh István 2013-as biztonságelméletekről szóló tanulmányban is olvasható – „a biztonságelméletekre, mint e diszciplína részterületeként hivatkozunk”²⁵. A biztonságelméletek nem kizárólag a nemzetközi rendszerben zajló aktuális események elemzésével foglalkoznak, hanem céljuk, hogy magyarázattal is szolgáljanak ezek bekövetkezésére, feltárják a mögöttük álló indokokat, valamint, hogy a jövőre vonatkozó predikciókat tegyenek. A biztonságelméletek igyekeznek magyarázatot adni egyes entitások – többnyire nemzetek – biztonságának²⁶ megteremtésére, illetve keresik a választ arra a kérdésre, hogy a politikai szereplők miként befolyásolhatják az egyes referens objektumok biztonságát.²⁷ Ebből adódóan a biztonság és a politika nem választhatók szét teljes mértékben egymástól, melyből következően utóbbi is lényeges hatással van a biztonsági tanulmányokra. Összességében a biztonságelméletek – ahogy az IR legtöbb aldiszciplínája – azt igyekeznek

²⁵ Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. *Nemzet és Biztonság*, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmelvelek.pdf

²⁶ Jelen dolgozatnak nem célja elemezni a biztonság fogalmát, erről bővebben az alábbiakban olvashatunk: Gazdag, F. & Tóth, P. (2008). A biztonság fogalmának hatáiról. *Nemzet és Biztonság*, 2008/1. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/gazdag_ferenc_toth_peter_-_a_biztonsag_fogalmának_hatairól.pdf

²⁷ Collins, A. (2019). *Contemporary Security Studies*. Oxford University Press.

meghatározni, hogy milyen összefüggések mentén működik a világ egy adott szegmense, valamint, hogy ez milyen hatással lehet a valóságra.²⁸

A területi viták vonatkozásában – a két ország álláspontját figyelembe véve – kijelenthető, hogy a japán-kínai kapcsolatok viszonylag hosszabb ideje stagnálnak, mely egyelőre megoldhatatlannak bizonyul. Ez nemcsak a realista, a hatalom szerepét kiemelő szemszögből érvényes, hanem a liberális perspektívából is, ahol az értékek alapján a körülmények megváltoztatására képes emberi természet játszik lényeges szerepet. Ezen felül a konstruktivista álláspont is ezt látszik erősíteni, ahol a vezetőkre és az eszmékre tevődik át a hangsúly.²⁹

1.1. Realista megközelítés

A **realizmus** a XX. század közepén – a II. világháborút követően a **hidegháború** idején vált domináns elméletté az IR és a biztonsági tanulmányok vonatkozásában³⁰, illetve az Amerikai Egyesült Államok külpolitikájában a mai napig egy releváns elméleti keretrendszert biztosít.³¹ Az *Oxford University Press* keretében kiadott Alan Collins által szerkesztett *Contemporary Security Studies* c. kötet alapján kijelenthetjük, hogy a realizmus alapvetően **pesszimista** módon tekint az emberi természetre és általános jelleggel egy viszonylag pesszimista elméleti irányzat, ebből adódóan a nemzetközi kapcsolatokat, mint konfliktusos viszonyrendszert értelmezi, melynek alapja az **anarchia**.³² A realizmust a 3S értelmezés alapján is összefoglalhatjuk, ez az **államközpontúság** (*statism*), a **túlélés** (*survival*), és az **önsegély** (*self-help*). Tehát a realizmus egy államközpontú elmélet, ebből fakadóan ezen entitásokra fókuszál és más szereplőket nem tart lényegesnek (pl. nemzetközi szervezetek, állam alatti szereplők, egyének stb.), az államok célja a hatalommaximalizálás, melyből következően nem képesek a haladást szolgáló hosszútávú együttműködésre. A realizmus a külpolitika legfőbb eszközének az egyes országok **fegyveres erejét** tekinti. Az államokat a realizmus **racionalis** szereplőnek tekinti, vagyis az elmélet alapján a legkisebb költséggel a legnagyobb haszonra törekvő aktorokról van szó, melyből adódóan az elmélet **nem lát fejlődési lehetőséget** a nemzetközi rendszerben, hiszen az államok prioritása önnön biztonságuk megteremtése/megtartása.³³ A

²⁸ Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. *Nemzet és Biztonság*, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmletek.pdf

²⁹ Togo, K. (2014). Japan-China-US Relations and the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Perspectives from International Relations Theory. *Asian Perspective*, 38(2), 241–261. <http://www.jstor.org/stable/43738088>

³⁰ Burchill, S. (2005). *Theories of international relations* (3rd edition). Palgrave Macmillan.

³¹ Hettyey, A. (2021) Nemzetközi kapcsolatok – szakszöveg olvasó szeminárium. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi jegyzet.

³² Collins, A. (2019). *Contemporary Security Studies*. Oxford University Press.

³³ Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. *Nemzet és Biztonság*, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmletek.pdf

realizmus vonatkozásában megkülönböztetünk klasszikus (Thuküdidész, Machiavelli, Hobbes)³⁴, „természetre alapozó”³⁵ (Morgenthau) irányzatokat, a neorealizmust (Kenneth Waltz) és az abból származtatott defenzív (Robert Jervis, Stephen Walt, Charles Glaser) és offenzív (Mearsheimer) realizmust, valamint neoklasszikus realizmust (Fareed Zakaria). A realizmus keretében megalkotott elméletek közül az alábbiakat tartom az értekezés keretében a legalapvetőbbnek: *hatalmi egyensúly* elmélete, *fenyegetés egyensúlyának* elmélete, *nukleáris elrettentés*, *kollektív védelem*, *biztonsági dilemma* (John Herz), *hegemón stabilitás* elmélete (ennek variációi többek között: *hegemón ciklusok*, *hegemón háborúk*, és *hegemón átmenet* elmélete), *játékelmélet*.³⁶ A realizmus tekintetében szükséges megemlíteni annak kritikáját is; egyes vélemények szerint a realizmus túl szűklátókörűen, egy dimenzióban vizsgálja nemzetközi kapcsolatokat, tehát nem tudja értelmezni, hogy a nemzetközi politika mennyire különböző IR hangok és perspektívák párbeszédéből tevődik össze.³⁷ Mások szerint az elmélet nem ragadja meg az IR legfontosabb szempontjait és rengeteg tényezőt hagy figyelmen kívül. A hidegháború alatt volt különösen jól alkalmazható a realizmus keretrendszere, viszont a bipoláris világ megszűnését követően a létrejött államrendszerek kérdéseivel a stratégiai realizmus és a neorealizmus nem tud mit kezdeni.³⁸ Egyes kritikák szerint „a realizmus nem realiztikus”³⁹, illetve a bírálók közül sokak szerint „a realizmus hibás elnevezés, mivel statikus és ahistorikus”⁴⁰. Mindezek ellenére máig lényeges keretrendszert biztosít az államközi relációk vizsgálatakor.

A Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos konfliktus vonatkozásában érvényesülhetnek a realizmus keretében megalkotott alábbi lényeges elemek és elméletek (többek között): a haderőt tekinti a külpolitika legfőbb eszközének, a nemzetközi rendszer konfliktusos és anarchián alapul. *Kazuhi Togo cikke*⁴¹ alapján **Japán** részről tekinthetünk úgy egyes kínai felségjelzés alatt hajózó vízi járművek Szenkaku/Diaoyu-szigetek környékére – tehát japán értelmezés szerint japán felségvizekre való – kerülésére, mint a nemzetközi konfliktusok erő

³⁴ Collins, A. (2019). *Contemporary Security Studies*. Oxford University Press.

³⁵ Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. *Nemzet és Biztonság*, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmletek.pdf

³⁶ U.o.

³⁷ Stepper, P. (2021). Biztonságelméletek I. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

³⁸ Hettyey, A. (2021) Nemzetközi kapcsolatok – szakszöveg olvasó szeminárium. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

³⁹ Kiss J., L. (2009). Biztonságelméletek – biztonsági tanulmányok. Egyetemi jegyzet. 29.o. Letöltve 2021.11.13.: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/handle/11410/8512>

⁴⁰ U.o. 30.o.

⁴¹ Togo, K. (2014). Japan-China-US Relations and the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Perspectives from International Relations Theory. *Asian Perspective*, 38(2), 241–261. <http://www.jstor.org/stable/43738088>

alkalmazásával történő kezelésére.⁴² Erre konkrét példa, amikor 2008. december 8-án egy kínai kutatóhajó a szigetországhoz tartozó felségvizekre hatolt be, ezt az akkor japán kormány olyan fenyegetésként értelmezte, amelyet szükséges elhárítani. Aso Taro⁴³ nyilatkozata az eseménnyel kapcsolatban az alábbi volt: „*This is a clear violation of territorial waters and is highly regrettable*”⁴⁴ Ezt követően Japán igyekezett megerősíteni védelmi képességeit, ennek keretében a partiőrségre (a továbbiakban: JCG⁴⁵), illetve a Tengerészeti Önvédelmi Haderőre (a továbbiakban: MSDF⁴⁶) fordított összegek is jelentősen növelésre kerültek. **Kína** kapcsán elengedhetetlen kiemelnünk a hatalmi-, vagy másképp erőpolitikát (*power politics*), mely a realizmus keretében azt jelenti, hogy a KNK „felemelkedése” elérte azt a szintet, amikor már alkalmazhat erőt hatalma kiterjesztéséhez, tehát, ha az ország alapvető érdekeit (*core interest*) valamilyen vélt vagy valós fenyegetés veszélyezteteti, akkor nem hagyják figyelmen kívül az erő alkalmazásának lehetőségét.⁴⁷ A KNK számára Japán a szigetviták tekintetében elsősorban a terület feletti ellenőrzésének kiterjesztésével adhat esetleges okot az előbb említettekre, ilyen intézkedés lehet a fennmaradó három magánkézben lévő sziget „államosítása” 2012. szeptember 11-én.⁴⁸ Emellett Kína részéről erő alkalmazását indokolhatja Abe Shinzō második miniszterelnöksége elején meghozott döntése, mely az alkotmány 9. cikkének⁴⁹ értelmezésének megváltoztatására vonatkozott, ezen belül is leginkább arra, hogy a JSDF⁵⁰ (Japán Önvédelmi Haderő) gyakorolhassa a kollektív önvédelem jogát. A második Abe adminisztráció által hozott utóbbi döntést a realizmus elmélete szerint Kína úgy is értelmezheti, hogy Japánt a továbbiakban kevesebb gátló tényező fogja akadályozni az erő alkalmazásában a konfliktusok rendezésében.⁵¹

⁴² Kardos, G. & Lattman, T. (2015) Nemzetközi jog. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.

⁴³ Japán miniszterelnöke 2008 és 2009 között.

⁴⁴ „*Ez [a nemzetközi jog szabályai alapján] a felségvizek egyértelmű megsértése, és igen sajnálatos fejlemény*” – szerzői fordítás. Forrás: Togo, K. (2014). Japan-China-US Relations and the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Perspectives from International Relations Theory. Asian Perspective, 38(2), 242.o. <http://www.jstor.org/stable/43738088>

⁴⁵ Japan Coast Guard

⁴⁶ Japan Maritime Self-Defense Force

⁴⁷ Yida Zhai (2021) Discourse power: sovereignty claims over the Diaoyu/Senkaku Islands, Territory, Politics, Governance, 9:2, 203-221. Letöltve 2021.11.13.: <https://doi.org/10.1080/21622671.2019.1687324>

⁴⁸ Viskupic, F. (2013) Japan as China's 'other': China's identity and policy towards Diaoyu/Senkaku islands. Lingnan University, Department of Political Science, Student thesis. Letöltve 2021.11.13.: https://commons.ln.edu.hk/cgi/viewcontent.cgi?article=1010&context=pol_etd

⁴⁹ Japán az alkotmányban leírtak alapján a legteljesebb módon támogatja a békét, lemondott a nemzetközi viták háború, fenyegetés vagy erőszak általi rendezésének jogáról, ezáltal jelenleg csak és kizárólag önvédelem céljából tart fent haderőt. Forrás: Prime Minister of Japan and His Cabinet. (1947). The Constitution of Japan. Letöltve: 2021.11.13.: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html

⁵⁰ Japan Self-Defence Forces.

⁵¹ Togo, K. (2014). Japan-China-US Relations and the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Perspectives from International Relations Theory. Asian Perspective, 38(2), 241–261. <http://www.jstor.org/stable/43738088>

Amennyiben minimális mértékben az elemzésbe az USA-t, mint elengedhetetlen globális hatalmat is bele vesszük, realista szempontból egyértelművé válik, hogy az Amerikai Egyesült Államok stratégiai *érdekeire* jelenleg egyetlen ország – Kína – jelent fenyegetést. Ezt alapként értelmezve két következtetést vonhatunk le: a) az USA nem engedheti meg Kína hatalmának korlátlan növekedését, b) az USA nem szeretne hosszútávon konfliktusba keveredni a KNK-val. Tehát Kínával kapcsolatban Japánra az Amerikai Egyesült Államok úgy tekint, mint egy hasznos partnerre, akivel együtt képes *elrettenteni* a KNK-t hatalmi törekvéseitől, viszont ezzel együtt a két kelet-ázsiai ország bilaterális kapcsolataitól távol marad és igyekszik *semleges fél* maradni. Japán érdekeiről realista vonatkozásban elmondható, hogy célja elrettenteni Kínát, ezt részben saját képességeinek növelésével, illetve az USA-val – mint globális nagyhatalommal – való kapcsolatainak erősítésével (katonai és gazdasági szempontból egyaránt). A KNK szempontjából – amennyiben az USA szerepét is figyelembe vesszük – megemlítendő a következő jelenség: Kína minél inkább fenyegeti Japánt, a szigetország annál jobban fog támaszkodni az Egyesült Államokra és annál erősebb kapcsolatokat építhetnek ki egymással; utóbbi jelenség egy paradoxon a realista iskola keretein belül.⁵² Az USA-nak, mint globális nagyhatalomnak a legoptimálisabb a *status quo* megőrzése, hiszen a konfliktus megoldásával Japán kapcsolatai erősödhetnek Kínával, ami csak elősegítené Kína hatalmi pozíciójának erősödését a nemzetközi rendszerben.⁵³

1.2. Liberális megközelítés

A **liberalizmus** elismeri a realizmus tételeit, viszont lényeges eltérések lelhetők fel a két megközelítés között.⁵⁴ A liberalizmus emberképe a realizmusénál **optimistább**, az elmélet alapján az emberek hajlamosak együttműködni egymással, amennyiben ez érdekükben áll.⁵⁵ Az elmélet szerint szintén **anarchikus** a nemzetközi rendszer, viszont ez a nemzetközi **kereskedelmen** keresztül az államok racionális **kooperációjával** legyőzhető, illetve áthidalható.⁵⁶ Ebből adódóan a liberális iskola különös jelentőséget tulajdonít a **nemzetközi szervezeteknek/nemzetközi jognak**, melyek csökkentik a bizonytalanságot, stabilizálják a nemzetközi rendszert, tehát hozzájárulnak a nemzetközi béke és stabilitás létrejöttéhez (pl.

⁵² U.o.

⁵³ Kazuhi Togo cikke ennél a résznél kiemeli a japán és kínai realista gondolkodók utóbbi jelenségre való reakcióit, miszerint amennyiben a két ország döntéshozók figyelembe veszik az USA ezen érdekeit az elősegítheti a konfliktus megoldását. Forrás: Togo, K. (2014). Japan-China-US Relations and the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Perspectives from International Relations Theory. Asian Perspective, 38(2), 241–261. <http://www.jstor.org/stable/43738088>

⁵⁴ Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. *Nemzet és Biztonság*, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmek.pdf

⁵⁵ Stepper, P. (2021). Biztonságelméletek I. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

⁵⁶ Burchill, S. (2005). Theories of international relations (3rd edition). Palgrave Macmillan.

ENSZ). Illetve az elmélet vonatkozásában lényegesek még az NGO-k⁵⁷, TNC-k⁵⁸, érdekcsoportok, valamint egyéb nem állami szereplők is. A liberalizmusnál az emberek jogai, a szabadság, a jó kormányzás, illetve a **demokrácia** is olyan tényezők, melyek képesek komolyan befolyásolni a nemzetközi rendszert, ezek mellett csökken a katonai erő jelentősége és megnő a gazdaság, valamint a fejlesztéspolitika szerepe.⁵⁹ A liberalizmus irányzatai tekintetében lényeges megemlíteni a *klasszikus* ágazatot (Locke, Hume, Stuart Mill, A. Smith, Kant⁶⁰, Grotius), a Michael Doyle (*laissez faire, társadalmi jólét liberalizmusa*, IR 3 nagy irányzata⁶¹) és Kant (*örökbéke* elérése, reprezentáció, *világpolgárság*) által megalkotott elméleteket, illetve a *neoliberalizmust* (Keohane, Nye). Ezek mellett lényeges a *kollektív biztonság elmélete*, a *demokratikus béke elmélete* (Doyle és Russett) és Fukuyama *történelem vége* koncepciója, utóbbi három vonatkozásában az állam belső rendszere határozza meg annak külpolitikáját.⁶² Mindezek mellett nem hagyható figyelmen kívül a *fegyverzetellenőrzés és leszerelés*, a *komplex interdependencia* elmélete (Nye, Keohane), a *liberális institucionalizmus* (Keohane), illetve a *globális kormányzás* elmélete (Rosenau), az *integrációelméletek* (funkcionalizmus, neofunkcionalizmus), a *liberális hegemonia*, illetve a *humán biztonság* koncepciója.⁶³ A liberalizmus kritikájaként – a realizmushoz hasonlóan – felmerül különböző tényezők figyelmen kívül hagyása, illetve kritikaként jelenhet még meg a bipoláris rendszer megszűnésekor az egyes liberális elméletek és kutatók újonnan kialakuló világrend felépítésével és a jövőre vonatkozó predikcióval kapcsolatos sikertelensége (pl. történelem vége koncepció). Az elmélet vonatkozásában: kijelenthető-e, hogy a demokráciák általában békések, illetve, hogy egy önmegőrző rendszerről van-e szó egyáltalán.⁶⁴

A Szenkaku/Diaoyu-szigetviták és a liberalizmus összefüggésében elsősorban a nemzetközi jogot, mint az államok konfliktusait kezelni képes elemet szükséges megemlítenünk. A **Japán** kormányok három nemzetközi jogforrásra hivatkoznak: a Shimonseki békére⁶⁵, a San

⁵⁷ Non-governmental organizations.

⁵⁸ Transnational companies.

⁵⁹ Stepper, P. (2021). Biztonságelméletek I. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

⁶⁰ Kanti hatások: demokráciák nem alkalmaznak erőt más demokráciákkal szemben, gazdaságilag fontos kereskedelem ösztönzi a békés kapcsolatokat fenntartását, a nemzetközi szervezetek a béke pozitív előmozdításával korlátozhatják a döntéshozókat

⁶¹ A béke liberális övezete, a liberális államok meggondolatlan agresszivitása a nem liberális államok ellen, engedékenység és izolacionizmus.

⁶² Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. *Nemzet és Biztonság*, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmletek.pdf

⁶³ U.o.

⁶⁴ Hettyey, A. (2021) Nemzetközi kapcsolatok – szakszöveg olvasó szeminárium. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

⁶⁵ Az első kínai-japán háborút lezáró béke, 1895. április 17-én írták alá Japánban, Shimonoseki városában, ebben Kína többek között átadta Japánnak Tajvant és a hozzá tartozó szigeteket (Szenkaku-szigeteket is). Forrás: USC US-China Institute. Treaty of Shimonoseki. Letöltve 2021.11.13.: <https://china.usc.edu/treaty-shimonoseki-1895>

Francisco-i békeszerződés⁶⁶ második⁶⁷ és harmadik⁶⁸ cikkére, valamint az Okinawai Visszatérítési Egyezményre⁶⁹. Utóbbival kapcsolatban szükséges megemlítenünk, hogy a Ryukyu-, és a Daito-szigetek Japán fennhatóság alá kerüléséről dönt konkrétan, illetve egyes álláspontok szerint (beleértve a mindenkori japán kormányt) a Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatban is hasonlóan határoz. Mivel sem Kína, sem pedig Tajvan *hivatalos* úton nem ellenkezett az Egyezmény által meghatározott pontokkal szemben, így a terület ezen értelmezés szerint a nemzetközi jog alapján Japán fennhatóság alá tartozik.⁷⁰ A KNK a nemzetközi jog vonatkozásában szintén lényeges érveket sorol fel saját igazának bizonyítása érdekében, Kína az alábbi nemzetközi jogforrásokra hivatkozik: Kairói Értekezlet⁷¹, Potsdami Nyilatkozat⁷². A Kairói Értekezlet keretében kimondták: „*all the territories Japan has stolen from the Chinese, such as Manchuria, Formosa, and the Pescadores, shall be restored to the Republic of China*”⁷³, illetve a Potsdami Nyilatkozat vonatkozásában: „*Japanese sovereignty shall be limited to the islands of Honshu, Hokkaido, Kyushu, Shikoku and such minor islands as we [the Allied Powers] determine.*”⁷⁴ Ebből következően egyes szakértői vélemények szerint, valamint a mindenkori kínai politikai vezetés álláspontja alapján a Szenkaku/Diaoyu-szigetek a KNK fennhatósága alá tartoznak.⁷⁵ Kína nem fogadja el Japán érveit, különös tekintettel Okinawai Visszatérítési Egyezményre, mivel értelmezésében 1) a szövegezés konkrétan nem határoz a

⁶⁶ 1951. szeptember 8-án a szövetségesek és Japán között megkötött szerződés, mely alapján a Szenkaku/Diaoyu-szigetek amerikai gyámság alá kerültek. Forrás: Ministry of Foreign Affairs of Japan. San Francisco Peace Treaty. Letöltve 2021.11.13.: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/territory/edition92/period4.html>

⁶⁷ A 2. cikk rendezi a korábban Japán tulajdonában lévő területek szuverenitásának kérdését.

⁶⁸ A 3. cikk azon területekre vonatkozik, melyek fölött [japán értelmezés szerint] a szigetország fenntartotta a szuverenitását, viszont a közigazgatási joghatósága átkerülhetett az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez, vagy az ENSZ hiányában az Amerikai Egyesült Államokhoz.

⁶⁹ Az USA és Japán között 1971. június 17-én aláírt egyezmény. Forrás: Archive. Agreement Between the United States of America and Japan Concerning the Ryukyu Islands and the Daito Islands Washington and Tokyo. Letöltve 2021.11.13.: <https://ryukyu-okinawa.net/pages/archive/rev71.html>

⁷⁰ Congressional Research Service (2021). The Senkakus (Diaoyu/Diaoyutai) Dispute: U.S. Treaty Obligations. Letöltve 2021.11.13.: <https://sgp.fas.org/crs/row/R42761.pdf>

⁷¹ 1943. november 22-25. között megtartott értekezlet, melyen nyilatkoztak a résztvevő felek és melynek feltételeit a háborút lezáró békeszerződésben Japán elfogadta.

⁷² 1945. július 17. és augusztus 2. között a II. világháború lezárására vonatkozó értekezlet, melyben az elfoglalt területek visszaadására kötelezték Japánt és fennhatóságát a Honshu, Hokkaido, Kyushu és Shikoku és az ezekhez kapcsolódó szigetekre korlátozták. Potsdam Declaration. Treaties, United Nations. Letöltve 2021.11.13.: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20136/volume-136-I-1832-English.pdf>

⁷³ „Az összes olyan területet, amelyet Japán Kínától szerzett meg, mint például Mandzsúriát, Penghu-szigetek, Formosa tartomány vissza kell adni a Kínai Köztársaságnak.” – szerzői fordítás, Forrás: National Archives and Records Administration. Cairo Conference. National Archives and Records Administration. Letöltve 2021.11.15.: <https://catalog.archives.gov/id/10503196>.

⁷⁴ „Japán szuverenitása Honsu, Hokkaido, Kyusu, Shikoku és általunk – tehát a [a szövetséges hatalmak] által meghatározott kisebb szigetekre korlátozódik” – szerzői fordítás. Forrás: National Archives Catalog. Cairo Conference (1st: 1943). 11/23/1943-11/26/1943). World War II. Conferences. Letöltve 2021.11.13.: <https://www.atomicarchive.com/resources/documents/hiroshima-nagasaki/potsdam.html>

⁷⁵ Tischler, Z. (2013) Kínai szigetviták – a Szenkaku/Tiaojü-szigetek kérdése. Nemzet és Biztonság, 2013/1-2.szám, 31-41.o. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_1-2_05_tischler.pdf

Szenkaku/Diaoyu-szigetek hovatartozásáról, 2) az egyezménnyel kapcsolatban Kína és Tajvan is kifejezték tiltakozásukat a jogtalannak tartott „háttéralkut” illetően. Japán számára semelyik – a KNK által felhozott érv nem legitim, a japán álláspont a Kairói Értekezlet vonatkozásában a következő: a szigetállam nem volt a konferencia végeztével a nyilatkozatot aláíró államok között, illetve azzal érvel, hogy a négy fősziget szuverenitását határozták be ezen alkalommal, viszont más területek szuverenitásáról nem döntöttek 1943-ban. A nemzetközi jog vonatkozásában Japán úgy értelmezi, hogy Kína erő alkalmazásával akar változtatni a *status quo*-n, a KNK ezen tevékenysége ütközik az ENSZ Alapokmányával, tehát az erő alkalmazásának (*use of force*) tilalmával.⁷⁶ Az USA elrettentés tekintetében biztosítja Japánt az 1960-as biztonsági egyezmény⁷⁷ V. cikkének⁷⁸ Szenkaku/Diaoyu-szigetekre vonatkozó érvényességéről, viszont nem egyértelmű a szerződés szövegezése, ugyanis kétértelműségre adhat okot.⁷⁹ *Semlegességre* kiváló példaként szolgál az, hogy amerikai értelmezés szerint az Okinawai Visszatérítési Egyezmény csak az adminisztratív jogokat biztosítja Japánnak a Szenkaku/Diaoyu-szigeteken és ettől az időszaktól kezdve a terület hovatartozását illetően – függetlenül attól, hogy ki nyeri az elnökválasztást, vagy a pártok közül ki kerül ki győztesen a kongresszusba történő választások alkalmával – határozottan semleges marad az amerikai külpolitika.⁸⁰

1.3. Konstruktivista megközelítés

A biztonságelméletek kritikai megközelítésének vonatkozásában különösen fontos szerepe van a **konstruktivizmusnak**, melynek térnyerése a nemzetközi kapcsolatokban a 80-as évek végén/90-es évek elején került sor, ugyanis a **kulturális** tényezők felértékelődése volt tapasztalható a bipoláris világ megszűnésével.⁸¹ A biztonság kritikai elméletei megkérdőjelezik a tradicionális elméleti iskolák materiális jellegét, míg a realisták és liberális gondolkodók a

⁷⁶ Csapó, Zs. (2021). Nemzetközi jog I. Nemzeti Közszerződési Egyetem, egyetemi előadások; és Kardos, G. & Lattman, T. (2015) Nemzetközi jog. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.

⁷⁷ Az 1960. június 23-án aláírt egyezményben a felek arról döntöttek, hogy milyen módon biztosítható Japán biztonsága a legmegfelelőbbben az elkövetkező évtizedekben az USA lényeges közreműködésével. Forrás: Ministry of Foreign Affairs of Japan. Japan-U.S. Security Treaty. Letöltve 2021.11.13.: <https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/1.html>

⁷⁸ „Each Party recognizes that an armed attack against either Party in the territories under the administration of Japan would be dangerous to its own peace and safety and declares that it would act to meet the common danger in accordance with its constitutional provisions and processes.” Forrás: U.o.

⁷⁹ Elrettentés vonatkozásában eddig Hillary Clinton 2013-as beszéde tekinthető az egyik leglényegesebb lépésnek: „the US opposes any action which intends to harm unilaterally Japan’s administrative right” – Forrás: Clinton, H. R. (2013, January 18). Remarks with Japanese foreign minister Fumio Kishida after their meeting. U.S. Department of State. Letöltve 2021.11.15.: <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2013/01/203050.htm>.

⁸⁰ Togo, K. (2014). Japan-China-US Relations and the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Perspectives from International Relations Theory. Asian Perspective, 38(2), 241–261. <http://www.jstor.org/stable/43738088>

⁸¹ Kiss J., L. (2009). Biztonságelméletek – biztonsági tanulmányok. Egyetemi jegyzet. Letöltve 2021.11.13.: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repoitorium/handle/11410/8512>

valóság anyagi aspektusaival foglalkoznak, addig a kritikai megközelítések⁸² a valóság **nem anyagi dimenzióira** tekintenek kiindulási alapként, tehát a valóság megértésének **szubjektív** oldalára helyezik a vizsgálati hangsúlyt⁸³.⁸⁴ A konstruktivizmus egy **szociológiai** ihletésű, de még **materiális** jellegű elméleti iskola, ez alapján **normák, identitások és ideák** alakítják leginkább a világpolitika dinamikáját, ebből alakulnak ki az *eszmék*, melyből jön létre az *érdek* és a **hatalom**.⁸⁵ Az elmélet hangsúlyozza a **társadalmi, kulturális és történelmi** faktorok jelentőségét, illetve megkülönbözteti a társadalmi világot a természeti világtól.⁸⁶ Ebből adódóan a konstruktivizmus az államok magatartását nem racionális kalkulációként írja le, vagyis a társadalmi világ tényei **nem objektívek**, hanem **mi alakítjuk, konstruáljuk őket**.⁸⁷ A nemzetközi rendszert meghatározó normák tekintetében a konstruktivizmus úgy fogalmaz, hogy nem maradnak örökké ugyanazok, vagyis változhatnak⁸⁸, ebből következően az elmélet képes leírni a **változásokat a globális struktúrában**.⁸⁹ A *biztonságnak* a konstruktivizmus keretében nincs univerzális és absztrakt definíciója, hanem az identitástól függ, hogy ki a barát és ki az ellenség (Ted Hopf).⁹⁰ A konstruktivizmus vonatkozásában szeretném megemlíteni a következő teoretikusokat: Arnold *Wolfers* (a biztonság kettős természete: objektív és szubjektív), Peter *Katzenstein* (szerinte a nemzeti érdekek objektív formában nem léteznek, hanem azon szereplők határozzák meg őket, amelyek a kulturális tényezőre reagálnak) és Alexander *Wendt* (*social theories of international politics, biztonsági dilemma*⁹¹, *biztonsági közösség*).⁹² Utóbbi az anarchiával kapcsolatban a realista és liberális megközelítéseket

⁸² Pl. (neo)marxizmus, feminista biztonsági tanulmányok.

⁸³ Míg Európában a nemzetközi biztonsági kapcsolatok kritikaibb és konstruktivista megközelítése terjedt el, addig az Amerikai Egyesült Államokban a hagyományosabb elméleti perspektívák kapják a főszerepet.

⁸⁴ Stepper, P. (2021). Biztonságelméletek I. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

⁸⁵ Hettyey, A. (2021) Nemzetközi kapcsolatok – szakszöveg olvasó szeminárium. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

⁸⁶ Bővebben: Kiss J., L. (2009). Biztonságelméletek – biztonsági tanulmányok. Egyetemi jegyzet. Letöltve 2021.11.13.: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/handle/11410/8512>

⁸⁷ Watanabe, K. (2016) A constructivist analysis of the conflict between Japan and China over the Senkaku (Diaoyu) Islands and suggestion for the future. Economic Research Institute for Northern Asia, No. 1601e. Letöltve 2021.11.13.: <https://www.erina.or.jp/wp-content/uploads/2014/09/DP1601e.pdf>

⁸⁸ Az elmélet a liberalizmus gondolatmenetére épít: az államok közötti interakciók során kialakuló tanulási folyamat eredményeként változhat az államok identitásának és érdekeinek meghatározása (optimista).

⁸⁹ Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. *Nemzet és Biztonság*, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmek.pdf

⁹⁰ Stepper, P. (2021). Biztonságelméletek I. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

⁹¹ Wendtnél a biztonsági dilemma: közös felfogásokból álló társadalmi struktúra, amelyben a felek bizalmatlanok, a legrosszabb esetet feltételezik, önmagukra támaszkodnak.

⁹² Watanabe, K. (2016) A constructivist analysis of the conflict between Japan and China over the Senkaku (Diaoyu) Islands and suggestion for the future. Economic Research Institute for Northern Asia, No. 1601e. Letöltve 2021.11.13.: <https://www.erina.or.jp/wp-content/uploads/2014/09/DP1601e.pdf>

kibővítve a következőképp fogalmazott: „*Anarchy is what states make of it*”⁹³, tehát Wendt szerint az anarchia nem egyszerűen a nemzetköz rendszer adott természeti állapota, hanem az állami politikát meghatározó személyek, társadalmi csoportok közös felfogásuk alapján ruházzák azt fel értelemmel. A konstruktivizmus 3 **anarchiakultúrát** különböztet meg a nemzetközi kapcsolatokban: Hobbs-i (1648-1815, az államok egymás *ellenségei*), Lock-i (1815-1918, az államok egymásra *riválisként* tekintenek), Kanti-i (1945-napjainkig, *partner/baráti* kapcsolatok az államok között). Alapegységnek a konstruktivizmus is az alapvetően önző, de változásra képes államokat tekinti, viszont nem hagyja figyelmen kívül a liberalizmus által meghatározott szereplőket, valamint a jogállamiság és a nemzetközi együttműködés fontosságát sem.⁹⁴ A konstruktivista iskola kereteiben lényegessé válik a hatalommal rendelkező szereplő, ebből adódóan és a dolgozat további részeinek értelmezéséhez szükségesnek tartom röviden megemlíteni Anthony Giddens *strukturálódási* elméletére alapozva a **szerepelméleti megközelítést**, melyben fókuszba kerülnek a döntéshozók (aktorok) és az általuk képviselt meggyőződések.⁹⁵ A konstruktivizmus, illetve a kritikai biztonsági tanulmányok szoros kapcsolatban állnak a – mára már a biztonsági tanulmányok lényeges elemévé vált – **koppenhágai iskolával**, melynek képviselői közé tartozik többek között a már említett Barry Buzan és Ole Wæver, valamint Jaap de Wilde is. Az iskola keretében dolgozták ki a *biztonság szektorális felosztásának* elgondolását⁹⁶, a regionális biztonsági komplexumok elméletét, illetve a biztonságiasítás koncepcióját. Ugyanakkor a biztonságiasítás szorosan kapcsolódik a biztonság multiszektorális megközelítéséhez, mivel valójában ugyanazon elméleti keretrendszer részei.⁹⁷ A konstruktivizmus *kritikájaként* lehet megemlíteni, hogy önmagában nem mond semmit a külpolitika várható tartalmáról vagy a nemzetközi kapcsolatokról⁹⁸, egyes vélemények szerint az, amit a konstruktivizmus megalkotott csak kitölti a realizmus és a liberalizmus közti réseket, önmagában nem volna szükséges, hogy elmélet legyen⁹⁹. Kritika érheti még a konstruktivizmus módszertanát, viszonyát a realizmussal, illetve

⁹³ „*Anarchia az, amit abból az államok csinálnak*” – szerzői fordítás. Forrás: Wendt, A. (1992). *Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics*. *International Organization*, 46(2), 391–425. <http://www.jstor.org/stable/2706858>

⁹⁴ Stepper, P. (2021). *Biztonságelméletek I.* Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

⁹⁵ Hettyey, A. (2020) *Magyar kül- és biztonságpolitika I.* Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

⁹⁶ Az eredeti koncepció szerint: katonai, politikai, gazdasági, társadalmi, környezeti. Ez a modern értelmezés szerint kiegészül az informatikai szektorral.

⁹⁷ Buzan, B., Wæver, O., & Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Boulder, Colo: Lynne Rienner Pub.

⁹⁸ Hettyey, A. (2021) *Nemzetközi kapcsolatok – szakszöveg olvasó szeminárium.* Nemzeti Közszerződési Egyetem, Egyetemi előadás.

⁹⁹ Kiss J., L. (2009). *Biztonságelméletek – biztonsági tanulmányok.* Egyetemi jegyzet. Letöltve 2021.11.13.: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/handle/11410/8512>

kapcsolatát a kritikai biztonsági tanulmányokhoz – utóbbi vonatkozásában a konstruktivizmus, azonban megoszlik azon személyek között, akik továbbra is lényegesnek tartják a konstruktivizmust a kritikai elméletek vonatkozásában, és azok között, akik az elméletet csak egyszerűen magyarázó/értelmező eszközként fogadják el.¹⁰⁰ Emellett a konstruktivizmus kritikája lehet az, hogy a gazdasági együttműködést nem tekinti a prosperáló nemzetközi politikai együttműködés tekintetében lényeges elemnek.¹⁰¹

A realista és liberális elméleti iskolák keretében már kifejtettük, hogy mi választja el a két ország álláspontját a Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos nézeteltérések vonatkozásában, viszont ehhez a konstruktivista elméleti keretrendszer által lényegesnek tartott tényezőket hozzátéve kaphatunk teljesebb képet a helyzettel összefüggésben.¹⁰² Amennyiben a két ország kapcsolatát a konfliktus tekintetében az anarchiakultúrák között próbáljuk elhelyezni, úgy a **Lock-i** kultúrában volna a legalkalmasabb beazonosítani, hiszen a vesztfáliai rendszerben az országok riválisként tekintettek egymásra. Ebben a rendszerben annyiban kerül sor ténylegesen erő alkalmazására, amennyiben az államok úgy érzékelik, hogy szuverenitásuk valamilyen módon veszélyeztetve van, viszont mivel mind az USA, mind Kína rendelkezik nukleáris fegyverekkel és hordozóeszközökkel is, így a konfliktus eszkalálódására a jövőben nagy valószínűséggel nem fog sor kerülni, hiszen az a két kelet-ázsiai ország számára végleges volna. Ebből adódóan nem a Hobbs-i rendszerben helyezzük el őket, mint *ellenségek*, hanem mint *riválisok*.¹⁰³ Lényeges lehet a nacionalista tendenciák térnyerése mind Japánban, mind a KNK-ban; elsőként **Kínára** kitérve: a 2012-es *Diaoyu-dao white papper*¹⁰⁴-ből is kiolvasható, hogy a kelet-ázsiai regionális hatalom véleménye szerint Japán „jogosulatlan módon jutott hozzá” a szigetekhez. Kína számára ezért talán végső soron nem az számít, hogy a kérdést a nemzetközi jog adta keretek között hogyan rendezik, hanem az, hogy a kínai nemzeti identitástudatot, vagy a nacionalizmust milyen módon lehet kielégíteni. Kína felemelkedésének lehetséges következménye a nemzet alapvető kulturális identitásának újragondolása; hiszen a gazdasági fejlődés már a XX. században megkezdődött, ebből gyökereztek a politikai változások, majd a katonai modernizáció és a következő lépés Togo szerint a kulturális dimenzióra fog kiterjedni,

¹⁰⁰ Palan, R. (2000). A World of Their Making: An Evaluation of the Constructivist Critique in International Relations. *Review of International Studies*, 26(4), 575–598. <http://www.jstor.org/stable/20097700>

¹⁰¹ Watanabe, K. (2016) A constructivist analysis of the conflict between Japan and China over the Senkaku (Diaoyu) Islands and suggestion for the future. *Economic Research Institute for Northern Asia*, No. 1601e. Letöltve 2021.11.13.: <https://www.erina.or.jp/wp-content/uploads/2014/09/DP1601e.pdf>

¹⁰² Togo, K. (2014). Japan-China-US Relations and the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Perspectives from International Relations Theory. *Asian Perspective*, 38(2), 241–261. <http://www.jstor.org/stable/43738088>

¹⁰³ U.o.

¹⁰⁴ Fehérkönyv a Diaoyu-szigetéről. Forrás: The State council, The People's Republic of China. Letöltve 2021.11.13.: http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2014/08/23/content_281474983043212.htm

amely a „kínai álom”¹⁰⁵ lehet. Ebben a dimenzióban érdemes „hipotetikus” módon röviden kitérni a Szenkaku/Diaoyu-szigetekre, mivel ugyan még nem beszélhetünk „kínai álomról”, viszont a *soft* eszközökkel¹⁰⁶ a területi vita rendezése más szférákra is kiterjedhet.¹⁰⁷ **Japán** identitása a II. világháborút követően lényeges változásokon ment keresztül, egy birodalmi törekvésekkel rendelkező államból a XX. század végére olyan országgá vált, mely prosperáló és békés képet szándékozott mutatni a külvilág felé. Ez viszont Kína felemelkedésére nem volt képes megfelelően válaszolni a *soft* eszközök segítségével, ebből az okból kifolyólag fogom a továbbiakban Abe Shinzō Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos külpolitikáját a szerepelmélet által elemezni, valamint a biztonságiasítás jelensége is ugyanezen okok miatt kerül vizsgálat alá. A konstruktivista elméleti iskola keretében *létrehozott biztonsági dilemmára* (és azon belül is leginkább a *fogolydilemmára*) tökéletes példaként szolgálhat a szigetcsoportot övező területi vita, amelyben az önmaga számára a legrosszabb végkimenetel elkerülésére irányuló ösztönös erőfeszítés a másikkal szembeni bizalmatlanság érzésével párosul. A fogolydilemmában egy nemzet nem gyakorolhat felelőtlen politikát és nem kockáztathatja biztonságát olyan helyzettel, amely önmagát veszélyezteti. Amennyiben ezt a biztonsági garanciákra törekvő politikát a másikkal szembeni tartós bizalmatlanság érzésével hajtják végre, akkor mindkét fél olyan lehetőséget fog választani, amely valószínűleg sérti majd a saját érdekeit, és ezzel kockáztatja kapcsolatait.¹⁰⁸

1.4.Szerepelméleti megközelítés

Ahogy azt már korábban említettem a struktúrállódási elmélet keretében Giddens előtérbe helyezi az *aktor* és a *struktúra* jelentőségét, melyek egymást is meghatározzák: a struktúra teszi lehetővé az aktorok cselekvését, ám a szereplők a struktúrát aktívan alakíthatják. A szerepelmélet egy aktorközpontú megközelítés, mely szerint a nemzetközi rendszerben az államok rendelkeznek egy koncepcióval arról, hogy milyen *szerepet* kellene betölteniük az államközi kapcsolatokban, ezt nevezzük *szerepfelfogásnak/szerepkoncepciónak* (a továbbiakban: NRC¹⁰⁹). A szerepfelfogás figyelembevétele célszerű lehet a külpolitikai

¹⁰⁵ 2021-re egy közepesen jómódú társadalom, míg 2049-re egy modern, jómódú szocialista társadalom kiépítésének programját vázolta 2015-ben a kínai vezetés. (Forrás: Háda, B. (2015) Útban egy nemzeti álom felé? – Kína 2015. évi katonai stratégiája. Nemzet és Biztonság, 2015/3. szám, 125-133. Letöltve 2021.11.16.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2015_3_11_hada_bela_-_utban_egy_nemzeti_alom_fele_-_kina_2015_evi_katonai_strategiaja.pdf)

¹⁰⁶ A Szenkaku/Diaoyu-szigetek vonatkozásában a kínai külpolitikát máig a *hard*, mint a *soft* eszközök használata határozza meg. Soft eszközök: pl. diplomácia, kultúra stb., Hard eszközök: pl. haderő, erről bővebben: Nye, J. S. (1990). Soft Power. Foreign Policy, 80, 153–171. <https://doi.org/10.2307/1148580>

¹⁰⁷ Togo, K. (2014). Japan-China-US Relations and the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Perspectives from International Relations Theory. Asian Perspective, 38(2), 241–261. <http://www.jstor.org/stable/43738088>

¹⁰⁸ U.o.

¹⁰⁹ National Role Conceptions.

elemzések és az IR vonatkozásában, ugyanis általában stabil és nehezen megváltoztatható¹¹⁰ elképzelésekről beszélünk.¹¹¹ Az elmélet célja különféle szerepek leírása és értelmezése, amelyeket olyan normaként határoznak meg, amelyek leírják az állam céljait, érdekeit, kötelezettségeit és felelősségét.¹¹² A szerepelmélet művelői leginkább a konstruktivista teoretikusok köréből kerülnek ki¹¹³, mivel a két koncepció az identitásra és az önképre is komoly hangsúlyt helyez, illetve mindkét elméletben elengedhetetlen, hogy a külpolitikai elemzéseket illetően túllépjenek az államok anyagi jellemzőin, annak érdekében, hogy megértsék a döntéshozók szempontjait. Ezen perspektívák alapja egy felfogás arról – Dr. Hettyey András megfogalmazásában –, hogy az adott állam társadalmának mi a „*kollektív önértelmezése, az önidentitása, milyen értékekben hisznek és milyen normákat tartanak fontosnak és ezekből fakadóan milyen szerepfelfogás betöltését várják a politikusaitól*”.¹¹⁴ A szerep egy olyan társadalmi elhelyezkedés, amely „*a saját (ego) és a mások (alter) elvárásaira támaszkodva jelöli ki egy személy célját, funkcióját a csoportban, társadalomban*”¹¹⁵. Holsti szerint a vezetők képesek arra, hogy egy állam szerepfelfogását kialakítsák és meghatározzák, ebből adódóan rendelkeznek afölött, hogy milyen döntéseket, szabályokat és tevékenységeket kell végrehajtani, amelyek illeszkednek az adott országhoz, tehát arról is határoznak, hogy a nemzetközi/regiónális rendszerben. Holsti kiemeli, hogy a percepció a és valóság között lehetnek különbségek, vagyis elhatárolja egymástól a szerepfelfogást és a szerep-performanszt¹¹⁶.¹¹⁷ A szerepelméletben nélkülözhetetlen az identitás¹¹⁸, hiszen a döntéshozók az őket kitermelő társadalomból származnak; az a vezető lesz képes meggyőző szerepfelfogást felvázolni, aki sikeresen interpretálja nemzete identitását, viszont mindeközben a nemzetközi

¹¹⁰ Vagy a nemzetközi rendszerben bekövetkező alapvető fordulat következtében módosulnak (pl. bipoláris rendszer vége, II. világháború, világgazdasági válság bizonyos esetekben).

¹¹¹ Hettyey, A. (2018) Új perspektívák a külpolitika elemzésben: a szerepelmélet és gyakorlati alkalmazása Németország példáján. Hadtudományi Szemle, 2018. XI. évfolyam 2. szám, 127-141.o. Letöltve 2021.11.13.: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/1518/838>

¹¹² Debroux, Tatsuro. (2021). The First and Second Abe Administrations' Foreign Policy from a Role Theory Perspective. 10.14666/2194-7759-6-2-001.

¹¹³ A szerepelmélet vonatkozásában elengedhetetlennek tartom megemlíteni a következő teoretikusokat: Kalevi Holsti, Stephen G. Walker, Naomi B. Wish, Maurice A. East.

¹¹⁴ Hettyey, A. (2018) Új perspektívák a külpolitika elemzésben: a szerepelmélet és gyakorlati alkalmazása Németország példáján. Hadtudományi Szemle, 2018. XI. évfolyam 2. szám, 127-141.o. Letöltve 2021.11.13.: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/1518/838>

¹¹⁵ Harnisch szerint: „*role conceptions refer to an actor's perception of his or her position vis-à-vis others (the ego part of a role) and the perception of the role expectations of others (the alter part of a role) as signaled through language and action*” Forrás: Hettyey, A. (2018) Új perspektívák a külpolitika elemzésben: a szerepelmélet és gyakorlati alkalmazása Németország példáján. Hadtudományi Szemle, 2018. XI. évfolyam 2. szám, 131.o. Letöltve 2021.11.13.: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/1518/838>

¹¹⁶ Valóságos külpolitikai viselkedés.

¹¹⁷ Holsti, K. J. (1970) National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy. International Studies Quarterly, Vol. 14, Issue 3, pp. 233-309. <https://doi.org/10.2307/3013584>

¹¹⁸ Szociálkognitív struktúra, melynek minden döntéshozó ugyanúgy része, mint bármely átlagos állampolgár.

rendszerben is meggyőzővé kell válnia.¹¹⁹ Az értekezés további részének megértéséhez szükségesnek tartom kijelenteni, hogy egy államnak lehet egyfajta szerepfelfogása egyes szakpolitikai területeken, míg eltérő másfajta területeken.

Japánnal kapcsolatban a szerepelmélet tekintetében ugyan végeztek már korábban kutatásokat (pl. Macleod, Sakiki, Hirata, Elgstrom), viszont Abe Shinzō vonatkozásában lényegessé válnak Tatsuro Debroux írásai. A szerepelmélet tekintetében Tatsuro tanulmánya¹²⁰ alapján megkülönböztetünk az állam struktúrájából eredő (*meta-roles*), illetve kontextus-specifikus szerepeket (*context-specific roles*), melyek egymással kapcsolatban állnak és a szerepek strukturális környezetét hozzák létre. Az értekezés kapcsán ez azt jelenti, hogy Japánban a II. világháborút követő időszaktól mostanáig olyan *meta*-szerepek alakultak ki, melyek hangsúlyozzák azt, hogy Japán az alkotmányában leírtaknak megfelelően tesz a béke megőrzése érdekében (azaz felhagyott a birodalmi törekvéseivel, a militarista tendenciákkal, hozzájárul a nukleáris fegyverek csökkentéséhez, valamint nem kérdőjelezi meg a háborút követően kialakult országhatárokat).¹²¹ A kontextus-specifikus szerepek egy adott szakpolitikai területre, országra vagy földrajzi régióra vonatkoznak (pl. Szenkaku/Diaoyu-szigetek). Tatsuro szerint Japánban a következő *meta*-szerepek alakultak ki¹²²:

- 1) *Japán, mint megbízható biztonsági partner,*
- 2) *Japán, mint a multilateralizmusra hangsúlyt fektető ország,*
- 3) *Japán, mint békén alapuló/pacifista (nem militarista) állam, és*
- 4) *Japán, mint globális/regionális [gazdasági] vezető nemzet.*¹²³

Vitatott, hogy az Abe-kormány külpolitikája (nemzetközi biztonság tekintetében elsősorban) jelentős eltolódást indikál Japán saját magáról alkotott percepciójában és a korábban visszafogottnak tekinthető külpolitikájában. Az államközi kapcsolatokban betöltött funkciójáról áttérés lelhető fel egy Ázsiában vezető szerepet betöltő ország irányába. Ez abból ered, hogy az Abe-kormányok alatt nagyobb hangsúly került a demokratikus értékek védelmére, gazdaság terén Kína felemelkedésére reagálva igyekeztek Japánt vezető pozícióba helyezni a nemzetközi rendszerben, történelmi tekintetben a II. világháború és az azt követő

¹¹⁹ Hettyey, A. (2018) Új perspektívák a külpolitika elemzésben: a szerepelmélet és gyakorlati alkalmazása Németország példáján. Hadtudományi Szemle, 2018. XI. évfolyam 2. szám, 127-141.o. Letöltve 2021.11.13.: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/1518/838>

¹²⁰ Debroux, Tatsuro. (2021). The First and Second Abe Administrations' Foreign Policy from a Role Theory Perspective. 10.14666/2194-7759-6-2-001.

¹²¹ Debroux, T. (2021). Analysis of Japanese, US and Chinese political leaders' statements about Japan's foreign policy. Silva Iaponicarum, (56-59), 42. <https://doi.org/10.12775/sijp.2020.56-59.3>

¹²² Debroux, Tatsuro. (2021). The First and Second Abe Administrations' Foreign Policy from a Role Theory Perspective. 10.14666/2194-7759-6-2-001.

¹²³ 1) *Japan as a reliable security partner;* 2) *Japan as a country that puts emphasis on multilateralism,* 3) *Japan as a pacifist country based on non-militarism,* 4) *Japan as a world/regional leader*

időszak alóli elhatárolódás vált lényegessé, illetve összességében sokkal relevánsabb tényezőként tekintettek Ázsiára, mint korábban. Tatsuro cikkében ezzel kapcsolatban a következőképp fogalmaz: „*Abe is not changing Japan's fundamental roles... only modifies the realm of the roles and the way to pursue them.*”¹²⁴

2006 és 2007 között Abe kifejezetten az értékek jelentőségét hangsúlyozza, iniciatívái (különösen a biztonsággal kapcsolatban) megkérdőjelezi az NRC pacifizmussal kapcsolatos hagyományos japán értelmezését. Az értékorientált diplomáciában lényegessé vált a demokratikus béke és az ehhez kapcsolódó különböző elemek; tehát Japán olyan országokkal erősíti kapcsolatait, melyek osztoznak ezekben, valamint a stratégiai érdekeiben. A szigetállam ebben az időszakban – mint ország, mely nagy múltra tekint vissza a demokráciában – az értékorientált diplomácia kérdéskörében a következőképp szándékozik bemutatkozni: **iránymutató** az egyetemes értékek terén, valamint **vezér** az ázsiai régióban. Ebben a vonatkozásban szerepe, mint megbízható biztonsági partner és mint globális/regionális vezető nemzet jelenik meg. 2012-es megválasztását követően az Abe-kormány asszertív külpolitikája értelmezhető akár úgy is, mint hajlandóság a passzívról az aktív védelempolitikára (proaktív pacifizmusra) való áttérésre. A szerepelmélet ezzel kapcsolatban úgy fogalmaz, hogy a szereplők képesek újradefiniálni szerepfelfogásukat. Tehát Abe késznek mutatkozott arra, hogy eltávolodjon attól a szereptől, amely kielégítette az *alter*-elvárásokat; ezzel inkonzisztencia alakulhat ki, sőt akár egymással ellentétes szerepek is létrejöhetnek, viszont a proaktív pacifizmusra való áttérést az egyes aktorok különbözőképpen értelmezhetik. Erre kiváló példa lehet, hogy a demokratikus berendezkedésű országok, mint az USA értelmezhetik a proaktív pacifizmust Japán megbízhatóságának bizonyítékeként, illetve más országok (mint pl. Kína) ezen tendenciákat interpretálhatják ezzel ellentétesen, mint a békén alapuló (nem militarista) állam koncepciójának felhagyásaképp.¹²⁵ Abe az alábbi 4 pillér segítségével járulhat hozzá, hogy erősítse Japán szerepét, *mint megbízható biztonsági partnert*: a) Minősített Adatok Védelméről Szóló Törvény és Nemzetbiztonsági Tanács¹²⁶, b) Nemzeti Biztonsági Stratégia¹²⁷, c) az Alkotmány 9. cikkének átértelmezése, d) új irányelvek és új biztonsági törvények¹²⁸. Általános jelleggel kijelenthető, hogy a szerepelmélet keretében nem tűnik úgy, hogy Abe kezdeményezései megkérdőjelezték volna a II. világháború után kialakult kulcsfontosságú

¹²⁴ Debroux, Tatsuro. (2021). The First and Second Abe Administrations' Foreign Policy from a Role Theory Perspective. I.o. 10.14666/2194-7759-6-2-001.

¹²⁵ Debroux, T. (2021). Analysis of Japanese, US and Chinese political leaders' statements about Japan's foreign policy. Silva Iaponicarum, (56-59), 42. <https://doi.org/10.12775/sijp.2020.56-59.3>

¹²⁶ The Secret Information Protection Act and the National Security Council (NSC).

¹²⁷ National Security Strategy, National Defense Program Guideline, ODA and arms transfer policy.

¹²⁸ New Guideline and New Security Laws.

NRC-ket. Ebből adódóan a *békén alapuló/pacifista (nem militarista) állam* meta-szerep nem valószínű, hogy megváltozik, viszont az ezzel kapcsolatos hozzáállás igen.¹²⁹ Az előbb leírtakat egyebek mellett az Abe Shinzō miniszterelnöksége alatti következő beszédrészletek igazolhatják¹³⁰:

- „*Japan, the US and Australia, as well as other close countries have to cooperate closely to promote high-quality infrastructure according to international standard in terms of transparency, openness, and economic efficiency... Japan wants to cooperate with countries sharing this vision to create a free and open Indo-Pacific region based on the rule of law in all circumstances.*”¹³¹ – Abe Shinzō, 2018
- „*America is the world's greatest naval power and preeminent economic superpower; Japan is Asia's largest maritime democracy and a liberal capitalist state second only to the United States. It stands to reason that our two nations should be partners...the Japan-US alliance takes on a more vital significance than ever before*”¹³² – Abe Shinzō, 2013
- „*with regard to security... Japan is determined to fulfill its responsibilities together with the United States, and President Obama fully shares this recognition... Japan's own efforts toward reinforcing the alliance, including such matters as the right to collective self-defense, increased defense spending, and the review of our National Defense Program Guidelines (NDPGs)*”¹³³ – Abe Shinzō, 2013
- „*Now is the time for Japan to hoist the banner of ‘Proactive Contribution to Peace’ and play an even greater role in fostering world peace and stability. I firmly believe that therein lies a path that is more suited to the principle of a peace-loving nation set forth in the Constitution of Japan*”¹³⁴ – Abe Shinzō, 2014

Ahogy korábban már említettük, a Szenkaku/Diaoyu-szigetek vonatkozásában a realista és liberális iskolák nem biztosítanak kielégítő magyarázatot a két állam – de különösen Japán – térséggel kapcsolatos akcióira. Az egyszerűség kedvéért röviden összefoglalva: realista

¹²⁹ Debroux, Tatsuro. (2021). The First and Second Abe Administrations' Foreign Policy from a Role Theory Perspective. I.o. 10.14666/2194-7759-6-2-001.

¹³⁰ Debroux, T. (2021). Analysis of Japanese, US and Chinese political leaders' statements about Japan's foreign policy. *Silva Iaponicarum*, (56-59), 42. <https://doi.org/10.12775/sijp.2020.56-59.3>

¹³¹ U.o. 40.o.

¹³² U.o. 46.o.

¹³³ U.o. 46-47.o.

¹³⁴ U.o. 53.o.

szempontból feltételezhetnénk, hogy a japán külpolitika szembefordul Kínával a Kelet-Ázsiában bekövetkező hatalmi átrendeződés, a KNK gazdasági fejlődése, valamint az ország világtengerekre való terjeszkedése okán. Ugyan az USA lényeges globális aktor, viszont a realista elméletek szempontjából nem volna elég a régióban betöltött szerepe arra, hogy meggátolja a konfliktus eszkalálódását, valamint a Kínával kialakított gazdasági partnerség sem kellene, hogy meghatározó tényező legyen. A *hatalmi egyensúly* elméletéből az következne, hogy a szigetország mindent megtesz annak érdekében, hogy megőrizze szuverenitását a szigetek felett, viszont gyakorlatban az tapasztalható, hogy a felek tartózkodnak a helyzetet eszkaláló tevékenységek végrehajtásától és békés úton preferálnák megoldani a felmerülő problémákat. A liberális elméleti iskola szerint a nemzetközi tengerjogra, történelmi szempontokra, valamint a tengeri erőforrások együttműködésen alapuló kiaknázására alapozva a két országnak képesnek kellene lennie félretenni nézeteltéréseit, viszont ez az eddigi eseményeket vizsgálva egyelőre nem valószínű, hogy a közeljövőben bekövetkezne.¹³⁵

Az Szenkaku/Diaoyu-szigetek és Japán összefüggésében az Abe-kormány következő szerepkoncepcióit szükséges megemlítenünk¹³⁶:

- 1) *a japán szuverenitás védelmezője,*
- 2) *az egyetemes értékek védelmezője,*
- 3) *realisztikus elképzelésekkel rendelkező aktor, aki arra törekszik, hogy elkerülje a szomszédos országokkal fennálló diplomáciai kapcsolatok romlását.*¹³⁷

Míg Abe eltökélt szándéka volt, hogy megvédje a Szenkaku/Diaoyu-szigetek feletti szuverenitást és tovább erősítse Japán védelmi képességeit – kiváltképp az említett területek körül, a miniszterelnöki poszt megszerzését követően (különösen 2012-t követően) tartózkodott a szigetek feletti **közvetlen** ellenőrzés megerősítésétől. Tehát szerepkoncepciója és szerepperformansza között a megválasztása előtt és után lényeges különbség volt. A *japán szuverenitás védelmezőjeként* az Abe-kormány a kezdetektől fogva retorikájában határozott véleményen volt azt illetően, hogy Kína fenyegetést jelent számára különösen a Kelet-kínai-tenger térségében.¹³⁸ A japán hajózás szabadságának garantálása érdekében – mely elengedhetetlen a szigetország prosperitásához – komoly védelmi fejlesztési programot

¹³⁵ Debroux, Tatsuro. (2021). The Abe administration's policy about the Senkaku Islands and role theory. 10.14666/2194-7759-8-1-005.

¹³⁶ U.o.

¹³⁷ 1) *protector of japanese sovereignty*, 2) *promotor of universal values*, 3) *realist who aims to avoid exacerbating diplomatic relations with the neighboring countries* – szerzői fordítás

¹³⁸ Schnelle, D. & Szczepanska, K. (2016). Japan's National Role Conception and its Perceptions of China in the Region and World: The View of Prime Minister Abe Shinzō's Administration Diana Schnelle and Kamila Szczepanska. ASIEN 141, (Oktober 2016), S. 32-51. Letöltve 2021.11.13.: http://asien.asienforschung.de/wp-content/uploads/sites/6/2017/07/141_RA_Schnelle_Szczepanska.pdf

indítottak el¹³⁹, mely lehetővé teszi Japánnak a gyorsabb reagálást a Szenkaku/Diaoyu-szigetek körüli esetleges konfliktus bekövetkeztekor.¹⁴⁰

- „*it is impossible to try to get their way by coercion or intimidation...the security of Japan is not someone else's problem; it is a crisis that exists right there and now*”¹⁴¹ – Abe Shinzō 2012

Japán, mint „*mature maritime democracy*”¹⁴² az egyetemes értékek védelmezőjeként prezentálja magát, hiszen értelmezésében védelmi képességeinek erősítésével a szigetország erősíti a jogállamiság, a demokratikus értékek és az emberi jogok védelmét. Ebből adódóan Abe retorikájában más demokráciákkal közösen (pl. USA, Ausztrália, Új-Zéland) vesz részt az egyetemes értékek terjesztésében, ezzel lehet képes a szigetország legitimálni a **gazdasági** és biztonsági együttműködést a régióban (tehát *Japán, mint globális/regionális [gazdasági] vezető nemzet* szerep is előtérbe kerül) és végcélként pedig elérhetővé válhat számára a területi integritás és gazdasági jólét.¹⁴³

- „*the freedom of navigation and freedom of overflight, that is important for the prosperity of the region. In order to protect that, rule of law must be complete and thorough. This is how I feel about it. So, in that sense, we share universal values*”¹⁴⁴ – Abe Shinzō a *Trans Pacific Partnership*¹⁴⁵-el kapcsolatban, 2016
- „*The situation of the ocean areas surrounding our nation is more severe than ever ... The future of Japan as a maritime nation will be uncertain without the Coast Guard*”¹⁴⁶ – Abe Shinzō, 2018

Mint *realisztikus elképzelésekkel rendelkező aktor*, aki arra törekszik, hogy *elkerülje a szomszédos országokkal fennálló diplomáciai kapcsolatok romlását*, az Abe-kormány prioritásként kezelte a Kínával való gazdasági kapcsolatok fejlődését, ebből adódóan a területi viták is ezen prioritásnak vannak többségében alárendelve. Abe a Szenkaku/Diaoyu-szigetviták ellenére 2012 és 2020 között igyekszik javítani Kínával fennálló kapcsolatait, melyek során elengedhetetlen, hogy az ellentéteket békés úton igyekezzenek megoldani. Az Abe-kormányzat

¹³⁹ Ebben, a más korábban említettek mellett a JCG-re és a JSDF-re, különösképpen a MSDF-re is vonatkozik.

¹⁴⁰ Debroux, T. (2021). Analysis of Japanese, US and Chinese political leaders' statements about Japan's foreign policy. *Silva Iaponicarum*, (56-59), 42. <https://doi.org/10.12775/sijp.2020.56-59.3>

¹⁴¹ Debroux, Tatsuro. (2021). The Abe administration's policy about the Senkaku Islands and role theory. 87-88.o. 10.14666/2194-7759-8-1-005.

¹⁴² stabilan működő tengeri demokrácia – Forrás: U.o.

¹⁴³ Debroux, T. (2021). Analysis of Japanese, US and Chinese political leaders' statements about Japan's foreign policy. *Silva Iaponicarum*, (56-59), 42. <https://doi.org/10.12775/sijp.2020.56-59.3>

¹⁴⁴ U.o. 89.o.

¹⁴⁵ Csendes-óceáni Partnerség

¹⁴⁶ U.o. 89.o.

ezen NRC keretében, tehát nem tett jelentősebb intézkedéseket a kérdéses terület feletti ellenőrzés megerősítésére, illetve nem küldi ki az MSDF hajóit a környező vizekre, vagyis Abe Kínával kapcsolatos politikája elrettentésből és diplomáciából egyaránt áll. Erre utal az is, hogy a 2012-es a Szenkaku/Diaoyu-szigeteket államosítani kívánó Japán és az ezt nehezményező Kína 2014 novemberében a hasonló esetek elkerülése érdekében válságkezelési mechanizmust hozott létre, ebből is kijelenthető, hogy a mind Abe, mind Hszi a kapcsolatok helyreállítása mellett döntött és a továbbiakban is ezt fogják prioritásként kezelni.

- „*mutually beneficial relationship based on common strategic interests*”¹⁴⁷ – Abe Shinzō, 2008
- „*it is wrong to close down all aspects of the bilateral relationship because of a single issue*”¹⁴⁸ – Abe Shinzō, 2013
- „*I have absolutely no intention to climb up the escalation ladder. In fact, my government is investing more into people to people exchanges between Japan and China*”¹⁴⁹ – Abe Shinzō, 2013

Az elrettentés és a diplomácia ilyen jellegű félreérthető kettőssége következtében nem valószínű, hogy a Kínával folytatott területi tárgyalások megindítására irányuló kezdeményezések sikeressé válhatnak. A szerepelmélet alapján tehát kijelenthetjük, hogy Abe Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos stratégiájának elsőszámú célja nem a területi vita olyan irányú rendezése, mely mindkét fél számára ideális lenne, hanem inkább egy Japánnak kedvező biztonsági környezet kialakítása. (További nyilatkozatok lásd: 1. számú függelék)

1.5. Biztonságiasítás

Ahogy azt már korábban említettem a biztonságiasítás koncepcióját a *koppenhágai iskola*¹⁵⁰ keretein belül alkotta meg Barry Buzan, Ole Wæver, valamint Jaap de Wilde a 90-es évek elején.¹⁵¹ A biztonságiasítás a politikai szférán túlemeli az adott kérdéskört a biztonság szférájába (2. számú függelék), ahol már nem tárgyalhatók demokratikus úton az egyes

¹⁴⁷ U.o. 89.o.

¹⁴⁸ U.o. 89.o.

¹⁴⁹ U.o. 90.o.

¹⁵⁰ Lásd bővebben: Buzan, B., Wæver, O., & Wilde, J. de. (2013). Security a new framework for analysis. Lynne Rienner.

¹⁵¹ A koppenhágai iskola kiemelte a társadalmi biztonság jelentőségét a hidegháborús korszak végeztével, „a biztonság fogalmát nem tekintették adottnak, hanem a kihívásokat a társadalmi interakciókon át, a nyelv és interpretáció szűrőin keresztül kifejlődött fogalomnak tartják...semmilyen kérdést nem tekintenek eleve biztonságának, azaz objektíve létezőnek” – Forrás: Stepper, P. (2018) A kényszmigráció mint biztonsági fenyegetés a visegrádi országokban. Nemzet és Biztonság, 2018/1. szám, 116.o. Letöltve 2021.11.14.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/neb_2018-01-08_stepper_peter_-_a_kenysszmigracio_mint_biztonsagi_fenyegetes_a_visegradi_orzagokban.pdf

problémák, hanem a túlélés érdekei felülmúlnak minden további megfontolást.¹⁵² A szekuritizáció tehát azt a folyamatot írja le, milyen módon válhat egy szakterületi kérdés a biztonság fogalmi ernyője alá, illetve ezt követően hogyan válhat biztonsági problémává.

A biztonságiasítás jelensége vizsgálható *horizontálisan*, illetve *vertikálisan*. Előbbit a biztonság különböző szektoraiban elemezzük, tehát *politikai, katonai, társadalmi, gazdasági, illetve környezeti*, valamint a XXI. század technológiai fejlettségéből adódóan az *informatikai* dimenziókban. A Szenkaku/Diaoyu-szigetek esetében a legmeghatározóbb a **politikai szektor**, ugyanis ide tartoznak azon tárgykörök, melyek megkérdőjelezzik a legitimitást, állami fennhatóságot, illetve a szuverenitást¹⁵³, viszont ki kell emelnünk, hogy az értekezés témáját adó területi vita esetében a többi szektor sem elengedhetetlen, ugyanis a szektorelmélet azt is kimondja, hogy létezik átjárhatóság ezek között. Vertikális szempontból az egyes témakörök vizsgálhatók az *állam alatti, állami, regionális* vagy *globális* szinteken, elemzésben mindegyik megjelenik valamilyen vonatkozásban, viszont a **régióban**, illetve **Japánban** bekövetkező folyamatokra fókuszálók leginkább.¹⁵⁴

Egy kérdés abban az esetben tartozik a biztonság tárgykörébe, ha **egzisztenciális fenyegetésről** van szó és ezen fenyegetés elhárítása érdekében rendkívüli intézkedések megvalósítása indokolt, valamint, ha az összes érintett fél elfogadja a *rendkívüli intézkedések* szükségességét. Márton Péter, Balogh István és Rada Péter megfogalmazásában az egzisztenciális fenyegetés (*existential threat*) olyan tényező, amely egy kollektíva életét kizökkenti a megszokott kerékvágásból.¹⁵⁵ A Szenkaku/Diaoyu-szigetek vonatkozásában, mivel Japán a területet szuverenitása alá tartozónak tekinti, így más országok felségjelzései alatt engedély nélkül a térségbe hajózó, vagy azt esetleg légi úton megközelítő eszközei jelenthetnek számára létfenyegetést, így ebből adódóan a kérdés kerülhet a biztonság tárgykörébe.

A biztonságiasítás folyamatába a következő elemek tartoznak: referens objektum (*referent object*), biztonságiasító szereplő (*securitizing actor*), beszédaktus (*speech act*), befogadó közönség (*target audience*), *rendkívüli jellegű intézkedések*.¹⁵⁶ A *referens objektum* a biztosítandó elem/entitás, ez akár több szinten is értelmezhető, lehet akár bizonyos társadalmak biztonságát is szavatolni; referens objektumok lehetnek akár városok, régiók, nemzetek,

¹⁵² U.o.

¹⁵³ Buzan, B., Waever, O., & Wilde, J. de. (2013). Security a new framework for analysis. 23-26.o. Lynne Rienner.

¹⁵⁴ Juhász, K. (2016) A biztonságiasítás fogalma és modellje; a biztonságiasítás vizsgálatának módszertana. Szegedi Tudományegyetem. Letöltve 2021.11.13.: <http://eta.bibl.u-szeged.hu/1938/5/EFOP343%20Biztons%C3%A1lpolitika%20a%2021.%20sz%C3%A1zadban%205.%20lecke%20Juh%C3%A1sz%20Krisztina%202019.02.01.pdf>

¹⁵⁵ Márton, P. & Rada, P. & Balogh, I. (2015) Biztonsági tanulmányok: Új fogalmi keretek, és tanulságok a visegrádi országok számára. Antall József Tudásközpont, Budapest.

¹⁵⁶ Buzan, B., Waever, O., & Wilde, J. de. (2013). Security a new framework for analysis. 23-26.o. Lynne Rienner.

államok, a nemzetközi rendszer egésze, vagy esetlegesen a Föld, mint bolygó. Lényegesnek tartom kiemelni, hogy a XXI. században általában a nemzetek szerepelnek elsőszámú biztosítandó elemként. A *biztonságiasító szereplő* a legtöbb esetben az állam, pontosabban az állam nevében eljáró személyek, intézmények, testületek, de lehetnek ilyenek az államtól független szervezetek, akár aktivisták is, vagy utóbbival épp ellenkezőleg több állam közösen (esetleg nemzetközi szervezetek formájában).¹⁵⁷ A *beszédaktus* valamely, az adott (szak)politikaterület szempontjából elengedhetetlen döntéshozatali szereplő nyilatkozataiból áll, ezek segítségével kap az adott kérdés biztonsági jelleget. A *befogadó hallgatóság* pedig feltételez egy olyan társadalmat, mely fogékony lehet a biztonságiasító szereplő által elmondott beszédaktusokra. A *rendkívüli intézkedések*, pedig (ahogy az a 2. számú függelékben megfigyelhető) már túlmutatnak a normál politikai diskurzuson.¹⁵⁸

A biztonságiasítás folyamatát elkülöníthetjük három különböző alkotóelemre. Az **első lépcsőben** jelenik meg a *létfenyegetés*, vagy megállapításra kerül annak létezése – itt szeretném kiemelni, hogy a szekuritizálni kívánt témakörnek nem minden esetben szükséges érintenie a túlélés kérdését, viszont funkcionálisan elengedhetetlen, hogy a létfenyegetés szerepét legyen képes betölteni. Ennél a résznél van kiemelt funkciója a *beszédaktusnak*, ugyanis a retorika segítségével lehet elképzelhető olyan kérdések biztonságiasítása, melyek nem minden esetben érintik a túlélés kérdését. Amennyiben az előző rész sikeres, a **második lépésben** történik meg a *rendkívüli intézkedések* meghozatala, Kiss J. László tanulmánya alapján az elmélet itt két lehetséges módon értelmezhető. Mivel nem vált egyértelművé, hogy a rendkívüli intézkedéseknek mindenképp be kell következniük, vagy elégséges, „*ha a kérdés kikerül a politikai döntések köréből, azaz nincs szükség további hozzájárulása, így a témát sikerül a napi politika fölé helyezni*”.¹⁵⁹ A **harmadik lépésben** a biztonságiasított tárgykör az állam határain kívülre is kiterjedhet, és más országok is érintetté válnak – saját részükről rendkívüli intézkedések meghozatalával – a kérdéskörben. Ez alapján a szubjektív tényezők meghatározóvá válnak abban, hogy mi válhat biztonsági fenyegetéssé és mi nem. Ki kell emelnünk a deszekuritizáció jelenségét (Kiss J. László megfogalmazásában: biztonságiatlanítás), mely annyit jelent, hogy az adott kérdéskör lekerül, esetleg szándékosan

¹⁵⁷ Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. *Nemzet és Biztonság*, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.14.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmelvek.pdf

¹⁵⁸ Stepper, P. (2018) A kényszermigráció mint biztonsági fenyegetés a visegrádi országokban. *Nemzet és Biztonság*, 2018/1. szám, 115-141.o. Letöltve 2021.11.14.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/neb_2018-01-08_stepper_peter_-_a_kenyszermigracio_mint_biztonsagi_fenyegetes_a_visegradi_oroszagokban.pdf

¹⁵⁹ Kiss J., L. (2009). Biztonságelméletek – biztonsági tanulmányok. Egyetemi jegyzet. 44.o. Letöltve 2021.11.13.: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/handle/11410/8512>

leveszik a biztonságpolitikai napirendről és megszűnik egzisztenciális fenyegetésnek lenni.¹⁶⁰ Összességében a biztonságiasítás folyamatának elemzése gyakorlati példák segítségével hozzájárulhat a biztonságelméleti diszciplína további mélyüléséhez, illetve bővüléséhez, valamit alapot is adhat további kutatások elindításához, elősegítve ezzel a tudományterület iránt érdeklődők körének növekedését.

Az értekezés vonatkozásában a *referens objektum* lehet a viták tárgyát képező szigetcsoport (vagy, másképp interpretálva a Japán Állam szuverenitása). A *biztonságiasító szereplő* a XXI. században általában a döntéshozatalban releváns aktor a legtöbb esetben a miniszterelnök/szakminiszterek, de történelmi viszonylatban a kínai és japán kormányok, a tajvani vezetés, illetve az USA vezetése (Japánnal kötött szövetsége révén) is ide sorolható. Ezek mellett szükséges megemlítenünk a különböző nem állami szereplőket is (pl. energiaipari vállalatok, halászok), hiszen a konfliktusban sok esetben általuk vált a kérdés percepcionált létfenyegetéssé.¹⁶¹

A területi viták egyik kiindulópontjának 1968-at tekinthetjük, amikor az ENSZ Ázsia és Távol-Keleti Gazdasági Bizottsága (*United Nations Economic Commission for Asia and the Far East*, ECAFE) keretében kiadott kutatás megállapította, hogy a kelet-kínai-tengeri Diaoyu/Szenkaku-szigetek körüli térségében energiatermeléshez felhasználható természeti erőforrások nagy mennyiségben előfordulhatnak. Ezt követően a kínai médiában már úgy hivatkoztak a szigetekre, mint a KNK elidegeníthetetlen területére, az ország vezetői saját álláspontjaikat képviselték a kérdésben és ebből adódóan nem sokkal később tengerentúli diaszpóráik is. Majd 1970 októberében néhány Észak-Amerikában tanuló többségében kínai egyetemista, a Hong Kongban és Tajvan területén élő társaikkal együtt létrehoztak egy kezdeményezést „*Protect the Diaoyutai*” néven. Ebben az esetben a diaszpórában élő *személyek* lényegesen hozzájárultak a Szenkaku/Diaoyu-szigetek biztonságiasításához a hivatalos állami *képviselettel együtt*. Japán és az USA vezetése ekkor igyekezett *deszekuritizáló* szereplőként funkcionálni, ezt példázza többek között az is, hogy a japán fél kifejezetten kérte az amerikai társait, hogy a médiával való kommunikáció során ne helyezzen komolyabb hangsúlyt a szigetekkel kapcsolatos vitákra.

¹⁶⁰ Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. *Nemzet és Biztonság*, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.14.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmek.pdf

¹⁶¹ Danner, Lukas. (2014). Securitization and De-Securitization in the Diaoyu/Senkaku Islands Territorial Dispute. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*. Vol 6. No. 2, 2019-247.

Ennek ellenére az USA pártatlan maradt a kérdésben. 1972-től – többek között a sikeres *deszekuritizáció* következtében – megkezdődtek a kínai-japán diplomáciai¹⁶² kapcsolatok.¹⁶³ 1978-ban a kínai-japán barátsági és békeszerződés¹⁶⁴ tárgyalási szakaszaiban először a Japán fél szekuritizálta a szigetek kérdéskörét. Ugyanis az LDP szélsőjobboldali politikusaiból álló kisebb csoportja kijelentette, hogy amíg tartanak a megbeszélések, addig kell megoldani a Szenkaku/Diaoyu-szigetek hovatartozásának kérdését, mindezt a tárgyalások egyik legérzékenyebb pillanatában, a szuverenitás kérdéskörénél tette. A kínai vezetés erre válaszul hajók egy csoportját küldte a szigetcsoporthoz, mint figyelmeztető jellegű gesztus, ezzel szekuritizálva a kérdéskört. Végül mindkét ország ismételten deszekuritizálta a területi vitákat, mivel prioritásuk a kétoldalú (gazdasági) kapcsolatok javítása és a béke előmozdítása volt, és végül októberben ratifikálták a tervezett szerződést.¹⁶⁵ Az 1978-as események vonatkozásában érdekesség lehet, hogy míg a japán félnél lényegesen megjelenik a *speech act* már a biztonságiasítási folyamat alatt, addig a kínai félnél erre nem volt szükség, inkább a deszekuritizációs folyamat alatt voltak jellemzőbb nyilatkozatok/beszédek.¹⁶⁶ Utóbbira példa:

- „*It is true, that the two sides maintain different views on this question...It does not matter if this question is shelved for some time, say, ten years. Our generation is not wise enough to find common language on this question.*”¹⁶⁷ – Teng Hsziao-ping, 1978

A területtel kapcsolatos harmadik lényegesebb biztonságiasítási folyamat az 1990-es évek elején következett be, amikor ismételten Japán által vált a kérdés percepcionált létfenyegetéssé. A Szenkaku/Diaoyu-szigetek Japánhoz való tartozásának megerősítése érdekében egy ultranacionalista csoport egy korábban japánok által a területen épített világítótornyot tervezett felújítani. A japán kormány azzal, hogy elfogadta az építmény jelzőfényvel való felszerelésére vonatkozó kérelmet csatlakozott a szekuritizációs folyamathoz. Ennek hatására Kínában¹⁶⁸ tüntetéshullám kezdődött és annak ellenére, hogy az állami aktorok profitáltak a nacionalista

¹⁶² 1972 elején ugyan Kína ismételten kijelentette, hogy igényt tart a szigetekre, de így is képesek voltak lebonyolítani a tárgyalásokat, és a két ország vezetése közös megegyezéssel arra jutott, hogy egyelőre nem rendezik nézeteltéréseiket a szigetvita kapcsán.

¹⁶³ Danner, Lukas. (2014). Securitization and De-Securitization in the Diaoyu/Senkaku Islands Territorial Dispute. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*. Vol 6. No. 2, 2019-247.

¹⁶⁴ Treaty of peace and friendship between Japan and the People's Republic of China. MOFA. (n.d.). Letöltve 2021.11.14.: <https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/treaty78.html>.

¹⁶⁵ Sino-Japanese Treaty of Peace and Friendship. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. Letöltve 2021.11.14.: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18012.shtml

¹⁶⁶ Danner, Lukas. (2014). Securitization and De-Securitization in the Diaoyu/Senkaku Islands Territorial Dispute. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*. Vol 6. No. 2, 2019-247.

¹⁶⁷ Larkin, B. D. (1979). China and Asia: The Year of the China-Vietnam War. *Current History*, 77(449), 54.o. <http://www.jstor.org/stable/45314719>

¹⁶⁸ Hong Kongban és Taivan területén is.

érzelmeiből, viszonylag hamar deszekuritizálták a kérdést (végül visszautasították a felújításra vonatkozó kérvényt és az azt követelő ultranacionalista csoportot Japánban).

1996-97 között ismételten egy japán nacionalista csoport (*Japan Youth Federation*, a továbbiakban JYF) kezdeményezésére vált a szigetvita biztonságiasítottá. A JYF 1996. július 14-én felépített a Szenkaku/Diaoyu-szigetek területén egy ideiglenes világítótornyot, ezzel megerősítve Japán szuverenitását a térség felett. Ezen felül Japán 1996. július 20-án ratifikálta a Nemzetközi Tengerjogi Egyezményt (UNCLOS)¹⁶⁹, mely a kizárólagos gazdasági övezetekkel (EEZ) kapcsolatban is határozott – a Szenkaku/Diaoyu-szigetek vonatkozásában is. A két egymáshoz ennyire közel eső a szigetvitával kapcsolatos esemény következtében ismét szekuritizálttá vált a kérdéskör, és ismételten *nemcsak az állami szereplők* játszottak ebben jelentős szerepet, hanem a *társadalom* egy része is. A japán nacionalista csoportok mellett szükséges kiemelnünk a már említett „*Protect the Diaoyutai*” kezdeményezést, melyben ugyan a KNK területén élő kínaiak nem vettek részt olyan aktívan, viszont azok, akik Tajvan és Hong Kong térségében laktak igen; ők az 1996-os események hatására tüntetéseket szerveztek. Az egyik hongkongi aktivista – David Chuan Cheng – halála ezen megmozdulásokat csak tovább súlyosbította.¹⁷⁰ Mivel a Szenkaku/Diaoyu-szigetek konfliktusába a szuverenitás mellé bekerült az EEZ tárgyköre is, így egyre inkább relevánssá vált a konfliktus megoldása, a kérdést deszekuritizálták egy két ország közti halászati megállapodással, viszont továbbra sem határoztak a területtel kapcsolatban. A 2004-es biztonságiasítási folyamat elindítása egy újbóli bérbeadási kísérletből következett, a sziget egykori tulajdonosai esetenként a múltban is bérbe adták már a Japán Államnak a szigetcsoportot. Ezalkalommal azonban Kínában¹⁷¹ tiltakozások indultak el.¹⁷² A két ország ismételten megegyezett, lekerült a kérdéskör a mindennapi politikai élet színteréből, viszont a kapcsolatok erősödésére nem került sor, ugyanis 2005-ben Junichiro Koizumi miniszterelnök meglátogatta a Yasukuni szentélyt¹⁷³, mely a II. világháborús Japán Birodalom okozta borzalmakat szimbolizálja Kína és több érintett kelet-ázsiai ország

¹⁶⁹ United Nations Convention on the law of the sea. (n.d.). Letöltve 2021.11.14.: https://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.

¹⁷⁰ Bővebben: Bartók, A. (2016) A Senkaku szigetvita és a japán stratégiai kultúra kölcsönhatásai. ELTE folyóiratok, kiadványok, 2016. Letöltve 2021.11.14.: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/34981/Kozel_Tavol_V_Bartok_Andras_p_83-102.pdf

¹⁷¹ Ahogy Hong Kong és Tajvan területén is

¹⁷² Az ezzel egyidőben történő eseményekről bővebben: Danner, Lukas. (2014). Securitization and De-Securitization in the Diaoyu/Senkaku Islands Territorial Dispute. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*. Vol. 6. No. 2, 2019-247. 235-236.o. Letöltve 2021.11.14.: <http://www.japss.okkrg/upload/4.%20Danner.pdf>

¹⁷³ Bartók, A. (2016) A Senkaku szigetvita és a japán stratégiai kultúra kölcsönhatásai. ELTE folyóiratok, kiadványok, 2016. Letöltve 2021.11.14.: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/34981/Kozel_Tavol_V_Bartok_Andras_p_83-102.pdf

számára.¹⁷⁴ A XX. században és a XXI. század elején tehát összességében kijelenthető, hogy a Szenkaku/Diaoyu-szigetek kapcsán a *biztonságiasító szereplők* ugyan többségében az államot képviselő döntéshozó aktorok voltak, viszont elengedhetetlen szerepük volt ezen tendenciákban a civil szervezeteknek, a társadalom bizonyos rétegeinek, illetve egyes japán és kínai nacionalista csoportoknak is. Valamint szükséges kiemelni, hogy a referens objektumot veszélyeztető tényező – azaz esetünkben a KNK – funkcionálisan betöltötte létfenyegető szerepét, viszont ekkor a túlélés kérdését a szekuritizálni kívánt témakör minimális szinten érintette, erre magyarázatképp szolgálhat a 8. függelékben bemutatott Kína védelmi fejlesztésre szánt kiadásai a 2010-es évtizedben.

2. Szenkaku/Diaoyu-szigetek – biztonságiasítás a gyakorlatban

A következő fejezetben kifejtem az Abe Shinzō miniszterelnöksége idején lezajlott biztonságiasítási tendenciákat, bemutatva sikertelen és sikeres szekuritizációs kísérleteket egyaránt. Szükségesnek tartom megemlíteni, hogy a biztonságiasítási kísérletek, különösen 2012 után arra irányultak, hogy végső soron módosítás következzen be a Japán Alkotmány 9. cikkében, ebből következőleg a japán védelmi képességek erősítése volt a cél, viszont ennek ellenére a biztonságiasított, vagy annak szánt kérdéskörök mindenképpen létfenyegető jellegűek voltak. Az általam kiválasztott részletezni kívánt biztonságiasítási tendenciák a következő időszakokra vonatkoznak leginkább: 1) 2006-07 között (sikertelen – melyben nem került fókuszba a Szenkaku/Diaoyu-szigetek kérdésköre), illetve 2) 2012-15 között (melyben központi elemként szerepeltek a területi viták és Japán szuverenitásának megvédése).¹⁷⁵ A vizsgált források alapján az említett korszakokban a *referens objektum* a szigetország szuverenitása, az eltérés a *speech act*-ben és a *létfenyegetést okozó* elemben rejlik.

2006-os megválasztását követően Abe Shinzō első hivatalos beszédében miniszterelnökként a következőképp fogalmazott: „*there are new threats to the peace and security of the international community, such as North Korea’s missile launch and frequent terrorist attacks... Based on changes in the international situation such as the proliferation of weapons of mass destruction and missiles, the fight against terrorism, advances in weapons technology, and expectations for international contributions by Japan, the Japan–US Alliance will work more effectively and maintain peace. To be able to do so, we will do research well in accordance with specific concrete examples, in what cases [cooperation] falls under the exercise of*

¹⁷⁴ Danner, Lukas. (2014). Securitization and De-Securitization in the Diaoyu/Senkaku Islands Territorial Dispute. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*. Vol 6. No. 2, 2019-247.

¹⁷⁵ Petter Y. Lindgren (2019) Advancing the Role of Social Mechanisms, Mediators, and Moderators in Securitization Theory: Explaining Security Policy Change in Japan, *Asian Security*, 15:3, 343-364. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14799855.2018.1445895>

collective self-defense rights prohibited by the Constitution.”.¹⁷⁶ Tehát már 2006-tól a politikai retorika középpontjába került az alkotmánymódosítás kérdésköre, itt elsősorban a kollektív önvédelmi jogok gyakorlásának vonatkozásában, ugyanis a békeműveletekben való részvétel megerősítheti Japán nemzetközi rendszerben betöltött szerepét. Ugyan 2006 novemberében a KNDC Japánra irányított rakétája ténylegesen fenyegetést jelentett, nemcsak Japán szuverenitására, hanem akár társadalmának biztonságára is, viszont ezen esemény nem eredményezett határozott szekuritizációs kísérleteket az ország vezetése részéről. Habár Észak-Korea a politikai retorika központi része maradt, a hangsúly inkább az USA-Japán kapcsolatokra, a hasonló események elleni közös fellépésre terelődött, illetve arra, hogy egy esetlegesen az USA felé irányított észak-koreai rakétát Japán elháríthat-e az eddigi egyezmények és az alkotmányában leírtak alapján.¹⁷⁷

- *„we need to further strengthen the Japan–US Alliance to protect Japan’s peace and independence, freedom and democracy, and to protect the lives of the Japanese. In collaboration with the United States, we will endeavor to develop a system to defend our country from ballistic missiles as soon as possible... We will advance the research according to specific concrete types as to what kind of case corresponds to the exercise of collective self-defense rights prohibited by the constitution.”* – Abe Shinzō, 2007

A fentiek alapján kijelenthető, hogy Abe Shinzō retorikájában megmaradt a kollektív önvédelem és a szuverenitás kérdésköre, mégis nyelvhasználatában minimális mértékben megjelent a sürgősség kifejeződése is. Tehát az *erős politikai* retorika helyét átvette a *gyenge biztonságiasítás* (lásd: 2. számú függelék), amely viszont viszonylag későn érkezett, így a biztonságiasítás folyamata nem jutott túl a második lépcsőfokon, valamint Abe – krónikus betegségére hivatkozva, kórházban töltött 4 hét után¹⁷⁸ – 2007 szeptemberében lemondott.¹⁷⁹ Tehát az első Abe-kormány alatt biztonságiasítás vonatkozásában elmondhatjuk, hogy annak ellenére, hogy a területi integritás is lényeges része maradt a politikai beszédeknek, viszont a Szenkaku/Diaoyu-szigetek szuverenitásának kérdéskörére nem helyezett lényegesebb hangsúlyt, emellett a biztonságiasító retorika sem bizonyult elég határozottnak, illetve nem a megfelelő időben érkezett.

¹⁷⁶ In. Petter Y. Lindgren (2019) Advancing the Role of Social Mechanisms, Mediators, and Moderators in Securitization Theory: Explaining Security Policy Change in Japan, *Asian Security*, 15:3, 11.o.: Letöltve 2021.11.14.: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14799855.2018.1445895>

¹⁷⁷ U.o.

¹⁷⁸ Nakata, H. (2007, September 13). Abe announces he will resign. *The Japan Times*. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.japantimes.co.jp/news/2007/09/13/national/abe-announces-he-will-resign/>.

¹⁷⁹ Petter Y. Lindgren (2019) Advancing the Role of Social Mechanisms, Mediators, and Moderators in Securitization Theory: Explaining Security Policy Change in Japan, *Asian Security*, 15:3, 343-364. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14799855.2018.1445895>

A második időszak elemzése előtt szükségesnek tartok kiemelni bizonyos eseményeket, melyek megalapozták a Szankaku/Diaoyu-szigetek biztonságiasítását Abe Shinzō részéről 2012-től kezdődően. Az első, Kína kapcsán 2010-ben volt, amikor egy halászhajó többszöri felszólítást követően sem hagyta el a területet, ezt követően összeütközött az odarendelt japán partiőrség hajóival, majd a hajó kapitányát a japán hatóságok őrizetbe vették. A második a 2012-es év egészére vonatkozik, ugyanis ekkor növekedett meg az illetéktelen behatolások száma kiugróan (ennek hátterében valószínűsíthetően japán részről korábban már említésre került szigetek államosítása áll).

Az LDP 2012-es választási kampánya során – a 2006-07-es időszakkal ellentétben – Abe már egy sokkal határozottabb retorikát használva Kína biztonságiasítására tért át. A legnagyobb különbség a két időszak között a Szenkaku/Diaoyu-szigetekre helyezett hangsúly volt, ugyanis ennek vonatkozásában a japán biztonsági diskurzusok megkérdőjelezték az USA Japán biztonsága iránti elköteleződését – melyre alapot a már korábban kifejtett az amerikai külpolitika Kínával kapcsolatos semleges és elrettentő hozzáállása adott. A *befogadó hallgatóság*, tehát a japán társadalom a múltban bekövetkező szigetvitákkal kapcsolatos biztonságiasítási tendenciák alapján fogékonnyá vált az aktuális biztonságiasító szereplő által elmondott beszédaktusokra, így tehát Abe Shinzō 2012 utáni Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos megnyilvánulásaira is. A KNK, mint a szigetország szuverenitását fenyegető tényező az alábbi módon jelenik meg Abe nyilatkozataiban: „*concerning Senkaku, China is not trying to hide its ambitions. Truly in order to protect the security of Japan, it is necessary to challenge with a revision of the Constitution... I have the intention, as the state's intention, to firmly defend [the islands]. [For Japan] it is necessary to physically secure [them].*”¹⁸⁰ A biztonságiasítási folyamatot megkönnyítette, hogy ezalkalommal gyakorlatilag az LDP összes nagyobb frakciójának a vezetője egyetértett vele a kérdésben. Megválasztása után a japán-amerikai kapcsolatok helyreállításán dolgozott, mivel a kollektív védelem, a 2006-07-es időszakhoz hasonlóan ismét prioritást élvezett, hiszen Japán védelme továbbra is az USA-val van összekötötetésben¹⁸¹, Abe 2012-ben a következőképp fogalmazott egy japán-amerikai találkozó alkalmával: „*if [the LDP] takes back the power, I want to change the interpretation*

¹⁸⁰ Petter Y. Lindgren (2019) Advancing the Role of Social Mechanisms, Mediators, and Moderators in Securitization Theory: Explaining Security Policy Change in Japan, *Asian Security*, 15:3, 12.o.: Letöltve 2021.11.14.: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14799855.2018.1445895>

¹⁸¹ (IISS) The International Institute of Foreign Studies. (2021). Military balance – Asia 2021. ROUTLEDGE.

*of the exercise of collective self-defense. Because [then] also the US–Japanese alliance will be strengthened, and it will contribute also to the stability of the region”*¹⁸².

A 2013-14-es felsőházi választások megnyerése után az LDP lényeges többséget szerzett a döntéshozatalban, így ezt követően folyamatosak maradtak a biztonságiasítási tendenciák a Szenkaku/Diaoyu-szigetek vonatkozásában. A továbbiakban az, hogy kínai hajók és repülőgépek rendszeresen hatoltak be a Szenkaku/Diaoyu-szigetek térségébe, valamint, hogy a KNK egyoldalúan megállapította *légvédelmi azonosítási zónáját* (ADIZ), hozzájárult ahhoz, hogy a biztonságiasítási kísérlet minél inkább érvényesülni képes legyen.¹⁸³ Barack Obama amerikai elnök 2014-es Japánba látogatása alkalmával Abe határozottan megismételte korábbi szándékát az alkotmánymódosítás kollektív önvédelmi részét illetően, a megbeszélés után jelentette ki az amerikai fél, hogy a *U.S.-Japan Security Treaty* vonatkozó részei érvényesek a Szenkaku/Diaoyu-szigetekre is. 2014-ben korlátozottan ugyan, de megvalósításra került a kollektív önvédelem és 2015 során az Abe-kormány 11 biztonsági törvényjavaslatot nyújtott be, melyeket hosszas viták után megszavaztak. Véleményem szerint a második vizsgált szekuritizációs időszak alatt lényegesen több tényező járult hozzá Abe Shinzō ilyen jellegű sikeréhez: határozott fellépése a párton belül, emellett meghatározó családi háttere¹⁸⁴ és a gazdasági problémákra való fókuszálása.¹⁸⁵ Emellett a 2006-07-es időszakból szintén jelentős a tanulságok levonása, konkrétan: a sürgető jelleg korábbi beépítése, illetve a területi vitákra való összpontosításon keresztül Kína létfenyegetésként való beállítása. A második biztonságiasítási kísérlet sikerességéről a 4. függelékben foglaltak alapján vonhatjuk le a következtetéseket, ebben az figyelhető meg, hogy a japán, illetve a kínai társadalomban a megkérdőjelezett pozitív vagy negatív érzéseket táplálnak a másik ország iránt összességében – különösen kiugró a 2012-t követő időszak.¹⁸⁶ Emellett szükségesnek tartom megemlíteni, hogy 2012-től kezdődően a Japán Védelmi Fehérkönyvek kiemelt fontosságú elemként kezelik a KNK Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos tevékenységét, mely a 2021 márciusában megjelent példányban is látható (7. számú függelék). Összességében a területi viták

¹⁸² Petter Y. Lindgren (2019) Advancing the Role of Social Mechanisms, Mediators, and Moderators in Securitization Theory: Explaining Security Policy Change in Japan, *Asian Security*, 15:3, 13.o.: Letöltve 2021.11.14.: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14799855.2018.1445895>

¹⁸³ Ahogy azt már korábban említettük: ezeket követően hozták létre a Japán Nemzetbiztonsági Tanácsot, valamint az ország első Nemzeti Biztonsági Stratégiáját.

¹⁸⁴ Bővebben: Encyclopædia Britannica, inc. (n.d.). Abe Shinzo. Encyclopædia Britannica. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.britannica.com/biography/Abe-Shinzo>.

¹⁸⁵ Bővebben: The Government of Japan. (2017). Abenomics: The Government of Japan - Japangov -. JapanGov. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.japan.go.jp/abenomics/index.html>.

¹⁸⁶ Petter Y. Lindgren (2019) Advancing the Role of Social Mechanisms, Mediators, and Moderators in Securitization Theory: Explaining Security Policy Change in Japan, *Asian Security*, 15:3, 343-364. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14799855.2018.1445895>

vonatkozásában és a biztonságiasítás keretrendszerében Abe Shinzō retorikáját, illetve a Japán védelmi dokumentumokat vizsgálva kijelenthető, hogy a szigetország egyelőre nem szándékozik deszekuritizálni a kérdést. Ezzel összefüggésben szeretném kiemelni, hogy szükségesnek tartom egyéb vizsgálati tényezők bevonását is a további vizsgálatokba, illetve mivel értekezésemben nem esett szó az egyéb biztonságiasítási tendenciákról részletesebben, így ugyan kijelenthető, hogy az LDP prioritásként kezeli a szigetviták kérdését, viszont az egyéb szekuritizáltkérdéskörök között (pl. COVID-19) nem határoztuk meg pontos helyét.

Konklúzió

Az elemzésben a teljesség igénye nélkül bemutattam a biztonságiasítás jelenségét Japánban a Szenkaku/Diaoyu-szigetek és a Kínai Népköztársaság összefüggésében, ennek kapcsán először igyekeztem ismertetni az elméleti keretrendszert. Ezt a részt három egységre bontottam, az *elsőben* a realizmust, liberalizmust és a konstruktivizmust fejtettem ki, illetve ezekkel összefüggésben igyekeztem meghatározni a Szenkaku/Diaoyu-szigetviták jelentőségét, a *második* fókuszterület kapcsán a szerepelméleti iskola kapcsán elemeztem Abe Shinzō miniszterelnöksége alatti külpolitikai tendenciákat, majd a *harmadik* részben a biztonságiasítás elméleti alapjait ismertettem, kiegészítve ezt a Szenkaku/Diaoyu-szigetviták által biztosított történelmi példákkal. A következő egységben a hipotézisem megerősítése/cáfolata érdekében igyekeztem bemutatni a szekuritizációs trendeket a globalizált világban, különös tekintettel Abe Shinzō egy sikeres és egy sikertelen biztonságiasítási kísérletére 2006-07, valamint 2012-15 között. Elemzésemben elengedhetetlen információval szolgáltak Kazuhiko Togo, Tatsuro Debroux, Dr. Hettyey András, Peter Y. Lindgren és Lukas Danner írásai. Ezeket felül forrásként használtam fel a *Security: A New Framework for Analysis* (1997), a *Regions and Powers: The Structure of International Security* (2003) és a *Theory of International Politics* c. könyveket, illetve az évente megjelenő Japán Védelmi Fehérkönyvek és az aktuális *Military Balance*, vonatkozó fejezeteit, valamint egyéb, a témában releváns hazai és nemzetközi folyóiratcikkeket (pl. Nemzet és Biztonság, Külügyi Szemle, *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*, *The Pacific Review*, Nemzetbiztonsági Szemle). Értekezésemben tehát kiemelt szerepet kapott a biztonságiasítás jelensége, valamint a szerepelmélet a Szenkaku/Diaoyu-szigetviták kapcsán, ebből adódóan az alábbi két hipotézist állítottam fel:

- 1) Abe Shinzō Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos retorikáját a szerepelmélet és a biztonságiasítás által vizsgálva azonos következtetéseket vonhatunk le Japán Kínával kapcsolatos külpolitikájában,

- 2) a Szenkaku/Diaoyu-szigetek megjelenése – a XXI. század biztonsági környezetében – a japán szekuritizációs retorikában képes meghatározni a biztonságiasítási kísérlet sikerét/sikertelenségét.

Az első hipotézis vonatkozásában a szerepelméleti megközelítést alkalmazva Abe Shinzō külpolitikája kapcsán az alábbi következtetés vonható le: „... *nem valószínű, hogy a Kínával folytatott területi tárgyalások megindítására irányuló kezdeményezések sikeressé válhatnak (...) Abe Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos stratégiájának elsőszámú célja nem a területi vita ilyen irányú rendezése (...) hanem inkább egy Japánnak kedvező biztonsági környezet kialakítása*”. A szekuritizációs törekvések kapcsán pedig: „*2012-től kezdődően a Japán Védelmi Fehérkönyvek kiemelt fontosságú elemként kezelik a KNK Szenkaku/Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos tevékenységét (...) a szigetország [vezetése] egyelőre nem szándékozik deszekuritizálni a kérdést (...) az LDP (...) prioritásként kezeli [a szigetvitákat]*”. Tehát a két következtetést összevetve egymást kiegészítő, de semmiképpen sem azonos konklúziókról beszélünk, ugyanis míg a szerepelmélet kiemelt tényezőként kezelt egyéb faktorokat is (pl. gazdasági hatások, kapcsolat az USA-val stb.), addig a biztonságiasítás keretrendszerében az ilyen jellegű elemek nem jelentettek meghatározó komponenseket.

Emellett arra a kérdésre is kerestem a választ, hogy *mely tényezők okozták 2006-07-ben Abe Shinzō japán miniszterelnök sikertelen biztonságiasítási kísérleteit és ezzel ellentétesen 2012 és 2015 között a sikeres szekuritizációs folyamat végrehajtását*. Ebből adódóan második hipotézisem a Szenkaku/Diaoyu-szigetek szerepét helyezte fókuszpontba a biztonságiasítási kísérletek kapcsán. Kérdésemre válaszolva az értekezés alapján az alábbi tényezők járultak hozzá Abe sikeres és sikertelen biztonságiasítási kísérleteihez:

Sikerhez hozzájáruló tényezők

- LDP koalíciók támogatása
- Határozott kiállás (már megválasztása előtt is)
- Szenkaku/Diaoyu-szigetek központi szerepe
- USA-val szemben kritika megfogalmazása
- „Globális” < Japán szuverenitása retorika
- Családi háttér
- Pénzügyi reformok

Sikertelenséghez hozzájáruló tényezők

- Késői biztonságiasítás
- Bizonytalan retorika
- A szigetcsoporthoz nem szerepel a retorikában
- Nincs teljes körű támogatottság a párt részéről
- USA-val együtt fellépni az új típusú biztonsági kihívások ellen
- „Globális” > Japán szuverenitása retorika
- Egészségügyi állapot romlása

Az elemzésben bemutatott szempontrendszer alapján ugyan a biztonságiasítás folyamatában – különösen Japánban – kifejezetten lényeges referens objektum lehet a Szenkaku/Diaoyu-szigetcsoporthoz, viszont *önmagában nem képes lényegesen befolyásolni a szekuritizációs tendenciákat*. Ennek ellenére, amennyiben a szekuritizáló aktor „kiállása” és támogatottsága a párton belül megfelelő, úgy a Szenkaku/Diaoyu-szigetek bevonása a *speech act*-be a szuverenitás kérdéskörénél eldöntheti a kísérlet sikerességét/sikertelenségét.

Véleményem szerint a két elméleti keretrendszert együtt vizsgálva kaphatunk pontosabb képet egy ország – kutatási területet érintő – külpolitikájáról, különösképp abban az esetben, ha az elemzés központjába helyezett kérdéskörre már a múltban is kiemelt figyelmet fordítottak, valamint, ha valamely a konfliktusban érintett ország regionális nagyhatalmi státusszal rendelkezik.

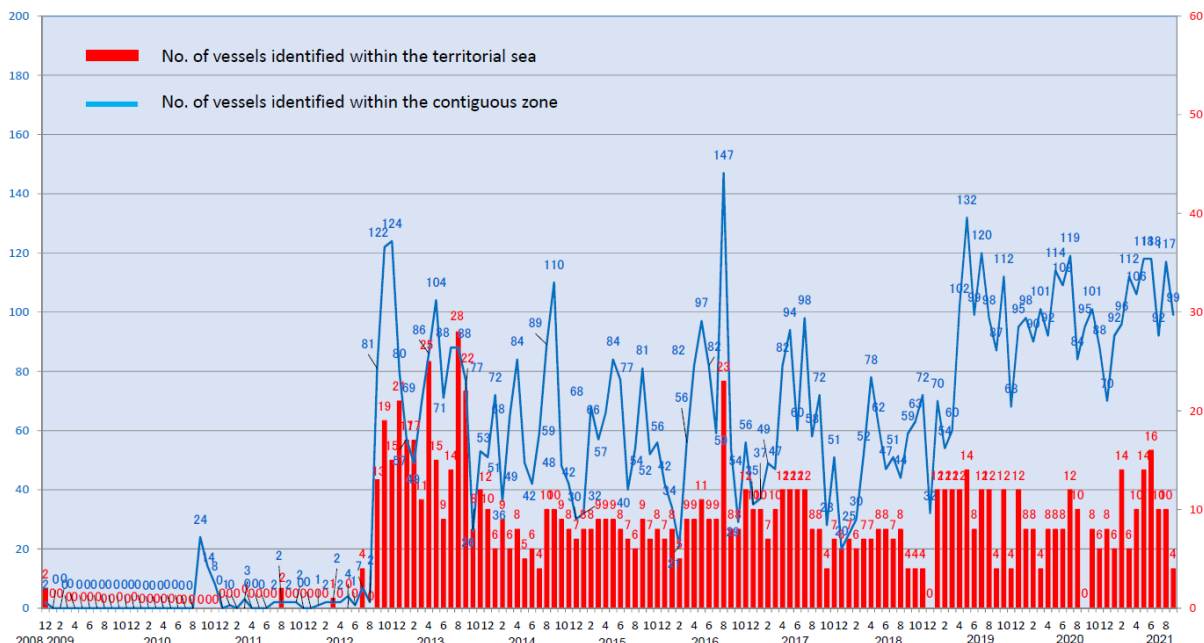
Függelékek

1. Számú függelék – Abe Shinzō beszédei/nyilatkozatai (2012 és 2018 között, a 2. fejezetben taglalt szerepelméleti megközelítéshez, valamint a harmadik fejezet második részéhez kiegészítés (Szövegek forrása: Debroux, Tatsuro. (2021). The Abe administration's policy about the Senkaku Islands and role theory. 10.14666/2194-7759-8-1-005.)

Év	Abe Shinzō beszédei/nyilatkozatai
2012	<i>„As Prime Minister I intend to demonstrate my resolution to defend fully people's lives, our territory, and our beautiful ocean. Right now, at this very moment, the Japan Coast Guard and members of the Self-Defense Forces are defending Japan's seas and skies off the coast of the Senkaku Islands. The security of Japan is not someone else's problem; it is a crisis that exists right there and now”</i>
2013	<i>„there is no room for negotiation over the Senkaku Islands’ because ‘there is no doubt that the Senkaku Islands are clearly an inherent part of the territory of Japan, in light of historical facts and based upon international law”</i>
2013	<i>„rather than take a stance of not engaging in dialogue unless issues are resolved, we should engage in dialogue precisely because issues exist”</i>
2013	<i>„physical force incapable of being misunderstood”</i>
2013	<i>„What is important, first and foremost, is to make them [Chinese leaders] realize that they would not be able to change the rules or take away somebody’s territorial water or territory by coercion or intimidation. Accordingly, for the first time in 11 years, I have increased our defence budget, as well as the budget for the Japan coast guard. It is important for us to have them recognize that it is impossible to try to get their way by coercion or intimidation. In that regard, the Japan-U.S. alliance, as well as the U.S. presence, would be critical”</i>
2014	<i>„rather than take a stance of not engaging in dialogue unless issues are resolved, we should engage in dialogue precisely because issues exist”</i>

2006-tól	Egyre gyakoribbak a tajvani és kínai hajók provokatív betolakodó akciói a szigetek körüli vizeken
2010	Kínai halászhajó esete, letartóztatás, kínai nyomásgyakorlás az eset következtében
2012	Japán államosítja a szigeteket, tüntetések Kínában
2012-től	Megnövekednek a nem csupán a halászhajók, de a kínai katonai hajók és repülőgépek behatolásai is a szigetek körüli területen
2013	KNK: Air Defense Identification Zone
2021	<i>China Coast Guard Law</i>

4. Számú függelék – Esetszámok éves és havi lebontásban – azonosított eszközök, melyek nem japán felségjelzés alatt hajóztak és engedély nélkül léptek a parti tenger (piros) és a csatlakozó övezet (kék) területére (Forrás: Ministry of Foreign Affairs of Japan. Defense of Japan 2021. Letöltve 2021.11.15.: https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/wp2021/DOJ2021_EN_Full.pdf)

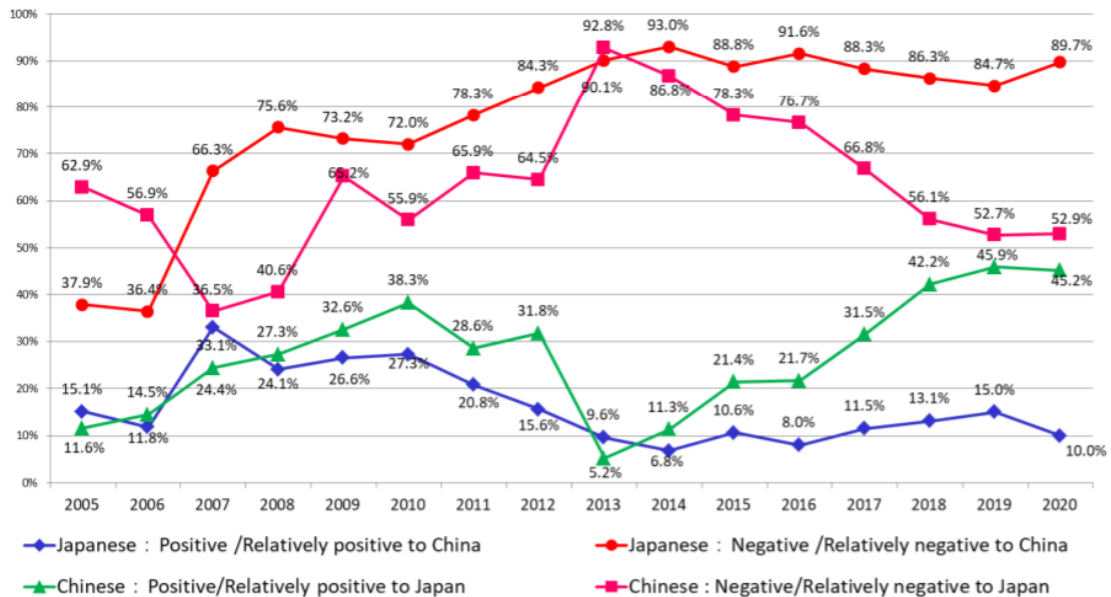

5. Számú függelék – Azonosított hajók 2012-2021 között (Forrás: Ministry of Foreign Affairs of Japan. Defense of Japan 2021. Letöltve 2021.11.15.: https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/wp2021/DOJ2021_EN_Full.pdf)

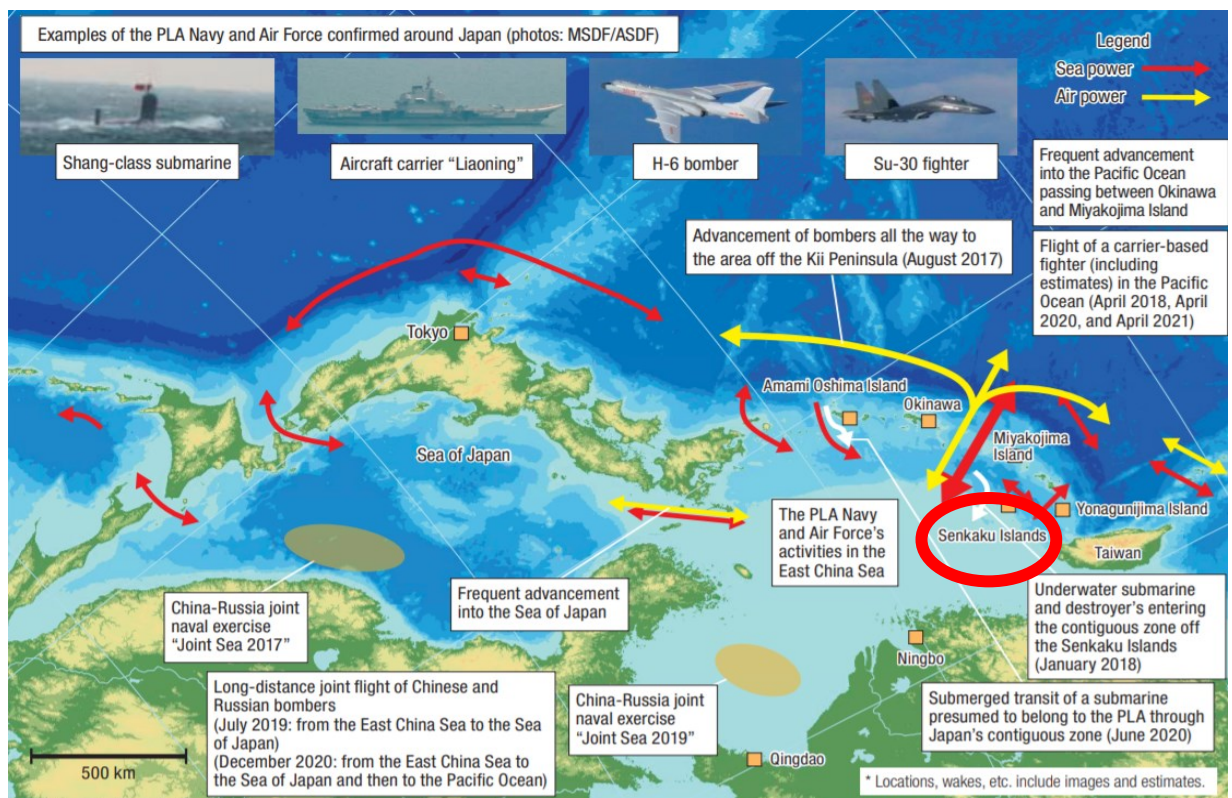
Year	Number of days (days)	Total number of identified vessels (vessels)
2012	79	407
2013	232	819
2014	243	729
2015	240	709
2016	211	752
2017	171	696
2018	158	607
2019	282	1,097
2020	333	1,161
2021	81	300

6. Számú függelék – A japán és kínai társadalom impressziója a másik országról 2005 és 2020 között (Forrás: The Genron NPO (2020) Japan-China Public Opinion Survey. The 16th Joint Public Opinion Poll. Letöltve 2021.11.15.: https://www.genron-npo.net/en/201117_en.pdf)

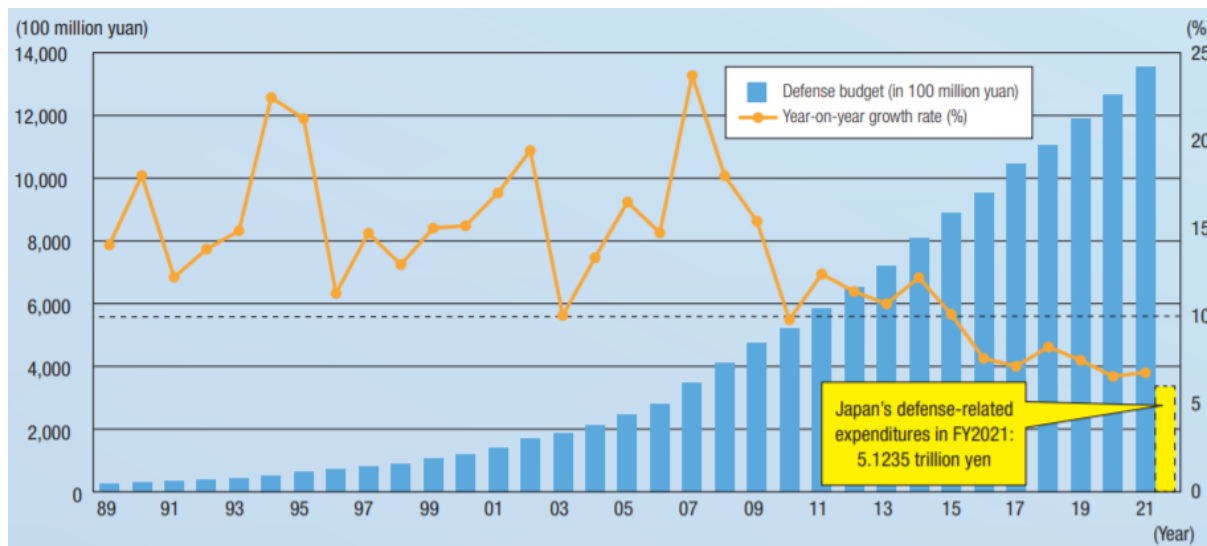
Graph 9: Impression on the other country from 2005 to 2020

7. számú függelék – Szenkaku/Diaoyu-szigetek térképen történő ábrázolása (Forrás: Ministry of Foreign Affairs of Japan. Defense of Japan 2021. Letöltve 2021.11.15.: https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/wp2021/DOJ2021_EN_Full.pdf)

8. számú függelék – A KNK védelmi kiadásainak változása (Forrás: Ministry of Foreign Affairs of Japan. Defense of Japan 2021. Letöltve 2021.11.15.: https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/wp2021/DOJ2021_EN_Full.pdf)

Irodalomjegyzék

Könyvek/Tanulmánykötetek

1. (IISS) The International Institute of Foreign Studies. (2021). Military balance – Asia 2021. ROUTLEDGE.
2. Brzezinski, Z. (1999). A nagy sakktábla. Budapest, Európa Könyvkiadó.
3. Burchill, S. (2005). Theories of international relations (3rd edition). Palgrave Macmillan.
4. Buzan, B., & Wæver, O. (2003). Regions and powers: The structure of international security. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Buzan, B., Wæver, O., & Wilde, J. de. (1997). Security: A new framework for analysis. Lynne Rienner Publishers.
6. Cavelty, M. D., & Balzacq, T. (2017). Routledge Handbook of Security Studies (2nd edition). Routledge.
7. Collins, A. (2019). Contemporary Security Studies. Oxford University Press.
8. Gazdag, F. & Remek, É. (2018). A biztonsági tanulmányok alapjai. Budapest, Dialóg Campus kiadó.
9. Kardos, G. & Lattman, T. (2015) Nemzetközi jog. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.
10. Katzenstein, P. J. (1996). Cultural Norms and National Security – Police and Military in Pastwar Japan. Amerikai Egyesült Államok, Cornell University.
11. Marton, P. & Rada, P. & Balogh, I. (2015) Biztonsági tanulmányok: Új fogalmi keretek, és tanulságok a visegrádi országok számára. Antall József Tudásközpont, Budapest.

12. Waltz, K. N. (2010). Theory of international politics. Waveland Press.

Folyóiratcikkek

1. Akiyama, M. (2013). Geopolitical Considerations of the Senkaku Islands. The Sasakawa Peaxe Foundation. Letöltve 2021.11.13.:
<https://www.spf.org/islandstudies/research/a00007.html>
2. Balogh, I. (2013). Biztonságelméletek. Nemzet és Biztonság, 2013/3-4, 36-56. Letöltve 2021.11.13.:
http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_3-4_04_balogh_istvan_-_biztonsagelmletek.pdf
3. Bartók, A. (2016) A Senkaku szigetvita és a japán stratégiai kultúra kölcsönhatásai. ELTE folyóiratok, kiadványok, 2016. Letöltve 2021.11.14.:
https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/34981/Kozel_Tavol_V_Bartok_Andras_p_83-102.pdf
4. Bartók, A. (2016) Abe Shinzō miniszterelnök és Japán „progresszív pacifizmusa”. Nemzet és Biztonság, 2016/2, 125-143. Letöltve 2021.11.13.:
http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_2_13_bartok_andras_-_abe_sinzo_miniszterelnok_es_japan_progressziv_pacifizmusa.pdf
5. Bartók, A. (2021). Japán biztonság- és védelempolitikája 1989-2017. Védelmi Tanulmányok, 2021/02, 11-46. Letöltve 2021.11.13.: https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/VT_2021_2_Bartok_Andras_Japan_biztonsag_es_vedelempolitikaja_1989-2017_full.pdf
6. Danner, Lukas. (2014). Securitization and De-Securitization in the Diaoyu/Senkaku Islands Territorial Dispute. Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences. Vol 6. No. 2, 2019-247. 235-236.o. Letöltve 2021.11.14.:
<http://www.japss.okkrg/upload/4.%20Danner.pdf>
7. Debroux, T. (2021). Analysis of Japanese, US and Chinese political leaders' statements about Japan's foreign policy. Silva Iaponicarum, (56-59), 42.
<https://doi.org/10.12775/sijp.2020.56->
8. Debroux, Tatsuro. (2021). The Abe administration's policy about the Senkaku Islands and role theory. 10.14666/2194-7759-8-1-005.
9. Debroux, Tatsuro. (2021). The First and Second Abe Administrations' Foreign Policy from a Role Theory Perspective. 10.14666/2194-7759-6-2-001.

10. Encyclopædia Britannica, inc. (n.d.). Abe Shinzō. Encyclopædia Britannica. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.britannica.com/biography/Abe-Shinzō>.
11. Etl, A. (2020) A magyar biztonságpercepció elemzése. Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitikai Szemle, 13 (2). pp. 80-93. Letöltve 2021.11.13.: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/827/3931>
12. Gazdag, F. & Tóth, P. (2008). A biztonság fogalmának határaitól. Nemzet és Biztonság, 2008/1. Letöltve 2021.11.13.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/gazdag_ferenc_talas_peter-a_biztonsag_fogalmanak_hatarairol.pdf
13. Háda, B. (2015) Útban egy nemzeti álom felé? – Kína 2015. évi katonai stratégiája. Nemzet és Biztonság, 2015/3. szám, 125-133. Letöltve 2021.11.16.: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2015_3_11_hada_bela_-_utban_egy_nemzeti_alom_fele_-_kina_2015_evi_katonai_strategiaja.pdf
14. Hanau Santini R. (2017) A New Regional Cold War in the Middle East and North Africa: Regional Security Complex Theory Revisited, The International Spectator, 52:4, 93-111. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03932729.2017.1371487?journalCode=rspe20>
15. Hettyey, A. (2018) Új perspektívák a külpolitika elemzésben: a szerepelmélet és gyakorlati alkalmazása Németország példáján. Hadtudományi Szemle, 2018. XI. évfolyam 2. szám, 127-141.o. Letöltve 2021.11.13.: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/1518/838>
16. Holsti, K. J. (1970) National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy. International Studies Quarterly, Vol. 14, Issue 3, pp. 233-309. <https://doi.org/10.2307/3013584>
17. Juhász, K. (2016) A biztonságiasítás fogalma és modellje; a biztonságiasítás vizsgálatának módszertana. Szegedi Tudományegyetem. Letöltve 2021.11.13.: <http://eta.bibl.u-szeged.hu/1938/5/EFOP343%20Biztons%C3%A1lpolitika%20a%2021.%20sz%C3%A1lzanban%205.%20lecke%20Juh%C3%A1sz%20Krisztina%202019.02.01.pdf>
18. Kiss J., L. (2009). Biztonságelméletek – biztonsági tanulmányok. Egyetemi jegyzet. Letöltve 2021.11.13.: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/handle/11410/8512>
19. Larkin, B. D. (1979). China and Asia: The Year of the China-Vietnam War. Current History, 77(449), 54.o. <http://www.jstor.org/stable/45314719>

20. Nye, J. S. (1990). Soft Power. Foreign Policy, 80, 153–171.
<https://doi.org/10.2307/1148580>
21. Palan, R. (2000). A World of Their Making: An Evaluation of the Constructivist Critique in International Relations. Review of International Studies, 26(4), 575–598.
<http://www.jstor.org/stable/20097700>
22. Petter Y. Lindgren (2019) Advancing the Role of Social Mechanisms, Mediators, and Moderators in Securitization Theory: Explaining Security Policy Change in Japan, Asian Security, 15:3, 343-364. Letöltve 2021.11.14.:
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14799855.2018.1445895>
23. Schnelle, D. & Szczepanska, K. (2016). Japan's National Role Conception and its Perceptions of China in the Region and World: The View of Prime Minister Abe Shinzō's Administration Diana Schnelle and Kamila Szczepanska. ASIEN 141, (Oktober 2016), S. 32-51. Letöltve 2021.11.13.: http://asien.asienforschung.de/wp-content/uploads/sites/6/2017/07/141_RA_Schnelle_Szczepanska.pdf
24. Stepper, P. (2018) A kényszermigráció mint biztonsági fenyegetés a visegrádi országokban. Nemzet és Biztonság, 2018/1. szám, 115-141.o. Letöltve 2021.11.14.:
http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/neb_2018-01-08_stepper_peter_-_a_kenyszermigracio_mint_biztonsagi_fenyegetes_a_visegradi_orzagokban.pdf
25. The Genron NPO (2020) Japan-China Public Opinion Survey. The 16th Joint Public Opinion Poll. Letöltve 2021.11.15.: https://www.genron-npo.net/en/201117_en.pdf
26. Tischler, Z. (2013) Kínai szigetviták – a Senkaku/Tiaojü-szigetek kérdése. Nemzet és Biztonság, 2013/1-2.szám, 31-41.o. Letöltve 2021.11.13.:
http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2013_1-2_05_tischler.pdf
27. Togo, K. (2014). Japan-China-US Relations and the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Perspectives from International Relations Theory. Asian Perspective, 38(2), 242.o..
<http://www.jstor.org/stable/43738088>
28. Viskupic, F. (2013) Japan as China's 'other' : China's identity and policy towards Diaoyu/Senkaku islands. Lingnan University, Department of Political Science, Student thesis. Letöltve 2021.11.13.:
https://commons.ln.edu.hk/cgi/viewcontent.cgi?article=1010&context=pol_etd
29. Watanabe, K. (2016) A constructivist analysis of the conflict between Japan and China over the Senkaku (Diaoyu) Islands and suggestion for the future. Economic Research Institute for Northern Asia, No. 1601e. Letöltve 2021.11.13.:
<https://www.erina.or.jp/wp-content/uploads/2014/09/DP1601e.pdf>

30. Wendt, A. (1992). Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46(2), 391–425.
<http://www.jstor.org/stable/2706858>
31. Yida Zhai (2021) Discourse power: sovereignty claims over the Diaoyu/Senkaku Islands, *Territory, Politics, Governance*, 9:2, 203-221. Letöltve 2021.11.13.:
<https://doi.org/10.1080/21622671.2019.1687324>

Webes források

1. Archive. Agreement Between the United States of America and Japan Concerning the Ryukyu Islands and the Daito Islands Washington and Tokyo. Letöltve 2021.11.13.:
<https://ryukyu-okinawa.net/pages/archive/rev71.html>
2. Clinton, H. R. (2013). Remarks with Japanese foreign minister Fumio Kishida after their meeting. U.S. Department of State. Letöltve 2021.11.15.: <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2013/01/203050.htm>.
3. Nakata, H. (2007, September 13). Abe announces he will resign. *The Japan Times*. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.japantimes.co.jp/news/2007/09/13/national/abe-announces-he-will-resign/>.
4. The Government of Japan. (2017). Abenomics: The Government of Japan - Japangov -. JapanGov. Letöltve 2021.11.14.: <https://www.japan.go.jp/abenomics/index.html>.
5. The State council, The People's Republic of China. Letöltve 2021.11.13.:
http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2014/08/23/content_281474983043212.htm

Előadások¹⁸⁷

1. Csapó, Zs. (2021). Nemzetközi jog I. egyetemi előadások
2. Hettyey, A. (2020) Magyar kül-és biztonságpolitika I. Egyetemi előadás.
3. Hettyey, A. (2021) Nemzetközi kapcsolatok – szakszöveg olvasó szeminárium., Egyetemi jegyzet
4. Stepper, P. (2021). Biztonságelméletek I. Egyetemi előadás.

Egyéb (nemzetközi szerződések, védelmi dokumentumok)

5. Congressional Research Service (2021). The Senkakus (Diaoyu/Diaoyutai) Dispute: U.S. Treaty Obligations. Letöltve 2021.11.13.: <https://sgp.fas.org/crs/row/R42761.pdf>

¹⁸⁷ Az előadások tartalma többségében megtalálható az irodalomjegyzék egyéb forrásaiban, valamint egyes webes felületeken, viszont jelen dolgozat szerzője úgy gondolta, hogy azon oktatók, akik előadásai jelentős mértékben hozzájárultak a dolgozat megírásához – különös tekintettel az elméleti rész kidolgozásához – külön említést érdemelnek.

6. Ministry of Foreign Affairs of Japan. Japan-U.S. Security Treaty. Letöltve 2021.11.13.:
<https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/1.html>
7. Ministry of Foreign Affairs of Japan. San Francisco Peace Treaty. Letöltve 2021.11.13.:
<https://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/territory/edition92/period4.html>
8. Ministry of Foreign Affairs of Japan. Defense of Japan 2021. Letöltve 2021.11.15.:
https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/wp2021/DOJ2021_EN_Full.pdf
9. National Archives Catalog. Cairo Conference (1st: 1943). 11/23/1943-11/26/1943).
World War II. Conferences. Letöltve 2021.11.13.:
<https://www.atomicarchive.com/resources/documents/hiroshima-nagasaki/potsdam.html>
10. Potsdam Declaration. Treaties, United Nations. Letöltve 2021.11.13.:
<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20136/volume-136-I-1832-English.pdf>
11. Prime Minister of Japan and His Cabinet. (1947). The Constitution of Japan. Letöltve: 2021.11.13.:
https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html
12. Sino-Japanese Treaty of Peace and Friendship. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. Letöltve 2021.11.14.:
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18012.shtml
13. Treaty of peace and friendship between Japan and the People's Republic of China. MOFA. (n.d.). Letöltve 2021.11.14.: <https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/treaty78.html>.
14. United Nations Convention on the law of the sea. (n.d.). Letöltve 2021.11.14.:
https://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.
15. USC US-China Institute. Treaty of Shimonoseki. Letöltve 2021.11.13.:
<https://china.usc.edu/treaty-shimonoseki-1895>